

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านซบศรีจันทร์ หมู่ที่ 2
ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

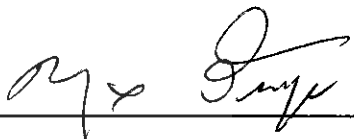

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

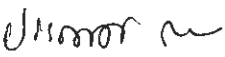
หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นควรรับเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ
ของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร. นฤมล รักษาสุข)

กรรมการสอบ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ประภาวดี สืบสนธิ์)

(นายวีระพล ปีกคำไทย)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการ
และการประเมินโครงการ

(รองศาสตราจารย์ ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)
คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ 9 เดือน กันยายน พ.ศ. 2545

25 ต.ก. 2545

บทคัดย่อ

สุประวิทย์ วิสิบัติ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ หมู่ที่ 2 ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว
จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร.นฤมล รักษาสุข

80 หน้า.

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้คือการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ ซึ่งเป็นการศึกษากระบวนการดำเนินงานและการจัดการกองทุนหมู่บ้าน ผลกระทบด้านบวกและลบจากประโยชน์ของกองทุนหมู่บ้านที่มีต่อประชาชนในหมู่บ้าน การบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของรัฐบาล ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นกับกองทุน

วิธีดำเนินการวิจัยได้ใช้วิธีการประเมินผล การรายงานผลตามสภาพจริง โดยได้ใช้ตัวชี้วัดที่ได้จากหมู่บ้าน และตัวชี้วัดจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ รูปแบบการประเมินเป็นการประเมินเชิงระบบ เรียกว่า ชิปปโมเดล (CIPP Model) ประชากร คือประชาชนในหมู่บ้านโดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบกระจายตามลักษณะการตั้งบ้านเรือน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 50 หลังคาเรือน จากทั้งสิ้น 163 หลังคาเรือน โดยใช้แบบ บร.1-12 เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานกองทุนของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและการทำงานเป็นระบบ การตัดสินใจอนุมัติเงินกู้เป็นไปด้วยความยุติธรรม สมาชิกบางรายได้นำเงินกู้ยืมไปลงทุนแล้วประสบความสำเร็จ กองทุนหมู่บ้านยังไม่มีกรรับชำระเงินกู้คืนเนื่องจากยังไม่ครบถึงกำหนดชำระคืนเงินกู้

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา

(นายสุประวิทย์ วิสิบัติ)

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร. นฤมล รักษาสุข)

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(รศ. ดร.ประภาวดี สืบสนธิ์)

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จล่วงด้วยดี, ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาวดี สืบสนธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- อาจารย์ ดร.นฤมล รักษาสุข และอาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำปรึกษาทางด้านวิชาการ
- คุณวีระพล ปีกคำไทย นักพัฒนากรชุมชนอำเภอสีคิ้ว ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติการในพื้นที่ และสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน
- นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้านที่ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดี มาตลอด จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

นาย สุประวิทย์ วิสีปัดน์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ

กิตติกรรมประกาศ

สารบัญ

สารบัญแผนภาพ

สารบัญตาราง

บทที่ 1 บทนำ

1.1	หลักการและเหตุผล	1
1.2	วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	2
1.3	กรอบความคิดทฤษฎี	2
1.4	วิธีดำเนินการ	3
1.5	ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ	4

บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.1	นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน
และชุมชนเมืองแห่งชาติ	5
2.2	ระเบียบต่างๆที่เกี่ยวข้อง	7
2.3	แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
และชุมชนเมือง	17
2.4	แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน
และชุมชนเมือง	18
2.5	ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	20
2.6	การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
และชุมชนเมือง	22
2.7	หลักการประเมินโครงการแบบชีพฟ์โมเดล	23

2.8 การประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	26
2.9 เอกสารหลักวิชาอื่นๆ	27
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	
3.1 รูปแบบการประเมิน	34
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	35
3.3 ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ได้จากการประเมินโครงการ	37
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	37
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	37
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	39
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	
4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน	41
4.2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม	61
4.3 ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้	66
4.4 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์การทำสารนิพนธ์	68
4.5 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริม และขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์	71
4.6 ความเข้มแข็งของชุมชน	72
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
5.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	73
5.2 วิธีดำเนินการ	73
5.3 ผลการดำเนินการ	74
5.4 สรุปผลการดำเนินงาน	76
5.5 อภิปรายผล	77
5.6 ข้อเสนอแนะ	79

บรรณานุกรม

81

ประวัติผู้เขียน

83

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของสตףเฟิลบีม	24
2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจ ในแบบจำลองซิป	26
2.3 ปัจจัยการผลักดันเศรษฐกิจชุมชน	30

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 จำนวนร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะ ประชากรบ้านชัยศรีจันทร์	54
4.2 จำนวนร้อยละของการประกอบอาชีพ ในหมู่บ้านชัยศรีจันทร์	54
4.3 จำนวนร้อยละของประชากรในหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ ที่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง	55
4.4 จำนวนร้อยละของนักเรียนบ้านชัยศรีจันทร์ จำแนกตามระดับชั้น	56
4.5 จำนวนแหล่งน้ำและการใช้น้ำจำแนกตามแหล่งน้ำ	57
4.6 จำนวนร้อยละของรายได้ประชาชนในหมู่บ้านชัยศรีจันทร์	58

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ความยากจนของประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง คือการไม่มีทุนและขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ บรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน รัฐบาลโดย นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้เห็นความสำคัญในจุดนี้จึงได้หามาตรการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยกำหนด โครงการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล และได้แถลงนโยบายดังกล่าวต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2544 โครงการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็น โครงการหลักและเร่งด่วนตามนโยบายของรัฐบาลที่ใช้เป็นมาตรการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ และสังคมอย่างเป็นรูปธรรมได้ผลชัดเจนและรวดเร็ว โดยจะช่วยลดความยากจน และนำไปสู่การสร้างและกระจาย โอกาสแก่ชีวิตของประชาชน อันจะมีผลสืบเนื่องทำให้ประชาชนมีโอกาสใช้ภูมิปัญญาและศักยภาพก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจใหม่ ซึ่งเป็นเศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นฐานของการหารายได้ และสำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อใช้พัฒนาเศรษฐกิจ อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนของตนเอง ให้เพิ่มทุนผลกำไรจากการบริหารงานกองทุน เพื่อสร้างความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองมุ่งสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในอนาคต

หมู่บ้านและชุมชนเมืองทั่วประเทศทั้งที่จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จและยังไม่ได้จัดตั้งกองทุน ต่างต้องพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้กองทุนเกิดความเข้มแข็งต่อไป หมู่บ้านชัยศรีจันทร์ ซึ่งตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 2 ต.คลองไผ่ อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา ได้จัดตั้งกองทุนขึ้นเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2544 และได้รับ โอนเงินเข้าบัญชีกองทุนเลขที่ 06-4307-20-066226-2 เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ.2544 โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็น โครงการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อศึกษาว่ากองทุนหมู่บ้านต่างๆ รวมทั้งหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ สามารถดำเนินการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของรัฐบาลหรือไม่เพียงใด

1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1.2.1 เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานและกระบวนการจัดการของกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดว่าสามารถดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

1.2.2 เพื่อศึกษาบทบาทที่แท้จริงของกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด ว่ามีผลต่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ บรรเทาเหตุฉุกเฉินจำเป็นเร่งด่วน ได้จริงหรือไม่

1.2.3 เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด

1.2.4 เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด

1.2.5 เพื่อหาปัจจัยทั้งด้านบวกและด้านลบที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของกองทุน เพื่อนำไปใช้พัฒนาและแก้ไขการบริหารจัดการกองทุนต่อไป

1.2.6 เพื่อศึกษาการนำเงินกู้ไปใช้ของสมาชิกกองทุน

1.3 กรอบแนวความคิด

แนวคิดที่ใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ได้ใช้ต้นแบบความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า " ชิพโมเดล " (CIPP Model) ซึ่งเป็นแบบจำลองของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) และคณะ แบบจำลองชิพ โมเดล ได้ถูกนำมาใช้ในการประเมินกองทุนหมู่บ้าน ใน 4 ด้าน ได้แก่ การประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ ประเมินผลผลิต ซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

1) การประเมินบริบท (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินผลพื้นฐานเกี่ยวกับการค้นหาข่าวสารที่จะนำไปสู่การพัฒนาหมู่บ้าน เป็นการประเมินให้ได้มาซึ่งเหตุผลเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของกองทุน โดยเน้นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับบริบทชุมชน ช่วยในการวินิจฉัยปัญหาเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ โดยประเมิน 2 วิธี คือ วิธีแรกเป็นการประเมินสภาวะแวดล้อม (Contingency Evaluation) เพื่อให้ได้ข้อมูลมาพัฒนาส่งเสริมให้โครงการดีขึ้น และวิธีที่สองเป็นการประเมินความถูกต้องขอวัตถุประสงค์ (Congruence Model) โดยการเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติจริงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อค้นหาตัวประกอบหรือแนวทางที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพที่จะอำนวยให้กองทุนหมู่บ้านดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจพิจารณาความเหมาะสมของแผนงานต่างๆ ที่จัดขึ้น ซึ่งได้แก่ นโยบายของรัฐบาล กองทุน 1 ด้านบาท คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวนเงินที่ผู้ชำระคืน ผู้สมัครขอกู้ เงินสะสมกองทุน เงินอื่นๆ

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการดำเนินการเพื่อให้ได้รับข้อมูลย้อนกลับ (Feedback)แก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับชั้น ซึ่งการประเมินกระบวนการของกองทุนหมู่บ้านประกอบด้วย การคัดเลือกผู้กู้ การแนะนำวิธีทำธุรกิจ การรับชำระหนี้ การจัดทำบัญชี การช่วยหาตลาด โดยมีวัตถุประสงค์ของการประเมินเพื่อหาจุดเด่นและจุดด้อยของกระบวนการ โดยการดำเนินการตามที่วางไว้ เพื่อรวบรวมข้อมูลสำหรับการตัดสินใจวางแผนและเพื่อรายงานถึงการดำเนินการต่างๆ ของกองทุนที่เกิดขึ้น

4) การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จในระหว่างปฏิบัติตามโครงการและเมื่อสิ้นสุดโครงการ การประเมินผลผลิตเป็นการศึกษาว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นำไปใช้ได้หรือไม่ มีเกณฑ์อะไรนำมาเปรียบเทียบได้ แปลความหมายถึงสาเหตุ โดยอาศัยการรายงานจากการประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า ซึ่งการประเมินผลผลิตของกองทุนหมู่บ้านประกอบด้วย จำนวนผู้กู้ ยอดเงินให้กู้ กองทุนสะสม ชื่อเสียงของหมู่บ้าน รายได้ทั้งที่เป็นเงินและสิ่งของตลอดจนความพึงพอใจของทุกฝ่าย

1.4 วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของบ้านชัยศรีจันทร์ มี 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 เปรียบเทียบวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ หมู่ที่ 2 ว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติหรือไม่

ขั้นที่ 2 ศึกษากระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ ตามบทบาทหน้าที่ของผู้ประเมิน

ขั้นที่ 3 ใช้ชีพชีพอโมเดลวิเคราะห์กองทุน กำหนดตัวชี้วัด ที่ทำการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสำรวจจำนวน 12 แบบ (บร.1-บร.12) ที่กำหนดโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์บุคคล การจัดประชุมเพื่อให้ได้ข้อมูลรายกลุ่มและสำรวจวิเคราะห์ความเป็นไปได้

ขั้นที่ 5 ประมวล และวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 6 เรียบเรียงข้อมูลในรูปแบบสารนิพนธ์

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อกองทุนหมู่บ้านหนองขอนและต่อผู้ศึกษาดังนี้

1. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการจัดกองทุนหมู่บ้านชัยศรีจันทร์
2. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทที่แท้จริงของกองทุนหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ที่มีผลต่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ บรรเทาฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน
3. ได้ทราบศักยภาพและความเข้มแข็งของกระบวนการพึ่งตนเองของประชาชนหมู่บ้านชัยศรีจันทร์
4. ได้ทราบเกี่ยวกับความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนของคณะกรรมการกองทุนของหมู่บ้านชัยศรีจันทร์
5. ได้ทราบปัจจัยทั้งด้านบวกและด้านลบ ที่จะส่งผลกระทบต่อการบริหารติดตามวัตถุประสงค์ของกองทุน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาและเข้าใจการบริหารจัดการกองทุนต่อไป
6. กองทุนหมู่บ้านชัยศรีจันทร์มีแนวทางการพัฒนาที่แก้ไขปัญหาอย่างตรงจุด เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

เนื้อหาสาระและประเด็นการประเมินกองทุนหมู่บ้านแบ่งเป็น 9 ด้านได้แก่

- 1) นโยบาย หลักการและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2) ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 3) แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) แบบคำชี้แจงทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 5) ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 6) การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 7) หลักการประเมินโครงการ แบบ ชิพท์ โมเดล (CIIP Model)
- 8) การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 9) เอกสารหลักวิชาการอื่น ๆ

2.1 นโยบาย หลักการ และวัตถุประสงค์

2.1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติสำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเองเพื่อสร้างศักยภาพในการส่งเสริมความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

ปรัชญาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- 1) เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชน
- 2) ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
- 3) เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ค้ำชูโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
- 4) เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม
- 5) กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

2.1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะประสบความสำเร็จได้ต้องประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งความพร้อมของคนและครัวเรือน การควบคุมดูแลตนเองในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนทางสังคมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองเอง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนอาชีพ กองทุนสวัสดิการ ฯลฯ
- 2) การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน ทั้งในส่วนเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกับกองทุนทางสังคมของชุมชน และกองทุนที่ หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้นเพื่อให้กองทุนดังกล่าวมีการบริหารจัดการให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน
- 3) ตามแนวทางในการปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา การพัฒนาเป็นของหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการและจัดการกองทุน
- 4) การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ

2.1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน
- 2) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง
- 3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพ ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
- 5) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

2.2 ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

-ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและ บริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

-ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและ บริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2544 และ

-ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและ บริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2544

2.2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

ระเบียบฉบับนี้ประกอบไปด้วย 2 หมวด คือ

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ระเบียบกำหนดให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า " คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ " โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. คณะกรรมการประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี หรือ รองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายให้เป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เลขานุการรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การ เกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ เลขานุการ นายกรัฐมนตรีเป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 4 คน

ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ จำนวนอย่างน้อยสามคนแต่ไม่เกินเจ็ดคน ดำรงตำแหน่งคราวละสองปี พ้นจากตำแหน่ง หากยังไม่

มีการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่หมดวาระนั้นปฏิบัติหน้าที่ต่อจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับการแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่ ผู้ทรงคุณวุฒิจะพ้นจากตำแหน่งก็ต่อเมื่อตาย ลาออก บุคคลล้มละลาย คณะรัฐมนตรีให้พ้นจากตำแหน่ง เป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนเป็นคนไร้ความสามารถ ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม หากประธานกรรมการไม่มาประชุม ให้รองประธานผู้มีอาวุโสตามลำดับหรือคณะกรรมการคนหนึ่งสามารถเป็นประธานในที่ประชุมได้

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงในการลงคะแนนหนึ่งเสียง ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

- 1) กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกองทุน
- 2) กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- 3) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- 4) กำหนดแผนงานและอัตราระเบียบ ขอบบังคับและประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางในการบริหารงานกองทุน
- 5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหาและจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- 6) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และการบริหารกองทุน
- 7) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
- 8) ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่นๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
- 9) เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการหรือ

ลูกจ้างของส่วนราชการ หรือคณะกรรมการอาจขอให้คณะรัฐมนตรีมีมติให้พนักงาน หรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้ โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ โดยจะให้ไปช่วยปฏิบัติงานเต็มเวลา บางเวลา หรือนอกเวลาก็ได้ อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้ โดยที่จะต้องผ่านการประชุมวินิจฉัยชี้ขาดจากคณะกรรมการ

10) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้ คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

11) ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือตามกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ให้คณะกรรมการ ที่ปรึกษา และคณะอนุกรรมการ ที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบนี้ ได้เบียดประชุมค่าตอบแทนตามอัตราที่กำหนด ในพระราชกฤษฎีกาเบียดประชุมและค่าตอบแทนที่ปรึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ.ศ. 2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเบิกจ่ายจากสำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรี

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

กำหนดให้มีสำนักงาน คณะอนุกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติใน สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- 1) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
- 2) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ
- 3) ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน
- 4) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน
- 5) ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อม ในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน
- 6) จัดให้มี หรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกองทุน
- 7) พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการ ในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน
- 8) ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือและข้อเสนอแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน
- 9) ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน และรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน
- 10) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ
- 11) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2544)

2.2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงแก้ไขระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 (8) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงวางระเบียบไว้ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากการประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกความในวรรคสองของข้อ 6 แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความดังต่อไปนี้แทน

“คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 4 คน”

(ประกาศ ณ วันที่ 27 เมษายน 2544 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ฉบับที่ 41 ลงวันที่ 3 พฤษภาคม 2544) (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2544)

2.2.3 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2544

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงแก้ไขระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงออกระเบียบไว้ ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2544”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกบทนิยาม คำว่า “กองทุน” ในข้อ 3 ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองแล้วแต่กรณีตามระเบียบนี้”

ข้อ 4 ให้ยกเลิกบทนิยาม คำว่า “ผู้แทนครอบครัว” ในข้อ 3 ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ข้อ 5 ให้ยกเลิกความในข้อ 3 ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ข้อ 3 ให้กองทุนแต่ละกองทุนมีคณะกรรมการกองทุนจำนวนไม่น้อยกว่าเก้าคนแต่ไม่เกินสิบห้าคน ซึ่งมาจากการคัดเลือกกันเองโดยสมาชิก จากบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความรับผิดชอบในการบริหารจัดการกองทุน เป็นที่ยอมรับของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง และต้องมีคุณสมบัติตามข้อ 17

การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนนั้น ควรคำนึงถึงจำนวนกรรมการหญิงและชาย ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

หลักเกณฑ์และวิธีการในการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนนั้น ให้คณะกรรมการกองทุนออกระเบียบข้อบังคับกองทุนตามมติของที่ประชุมสมาชิก โดยให้คำนึงถึงหลักศาสนา วัฒนธรรมและจารีตประเพณี ของแต่ละหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง”

ข้อ 6 ให้เพิ่มเติมความต่อไปนี้เป็นข้อ 18 ทวิ

“ข้อ 18 ทวิ ในกรณีกองทุนใดไม่สามารถปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เนื่องจากสภาพข้อเท็จจริงสุดวิสัยที่จะดำเนินการได้ ให้คณะกรรมการกองทุนรายงานปัญหาและเสนอระเบียบปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาต่อคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดเพื่อพิจารณา

กรณีที่คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดมีมติเห็นชอบกับระเบียบปฏิบัติที่คณะกรรมการกองทุนเสนอตามวรรคแรก ให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อความเห็นชอบและใช้เป็นระเบียบปฏิบัติสำหรับกองทุนนั้นเป็นรายกรณี

ในกรณีที่คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดมีมติไม่เห็นชอบกับระเบียบปฏิบัติที่คณะกรรมการกองทุนเสนอตามวรรคแรก ให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดเรียกประชุมคณะกรรมการกองทุนนั้นภายในระยะเวลาสามสิบวัน เพื่อแจ้งผลการพิจารณาและร่วมกันกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการแก้ไขปัญหาให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาหกสิบวันนับตั้งแต่วันประชุมนัดแรก

ให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดรายงานผลการประชุมตามวรรคสามให้คณะกรรมการพิจารณาภายในระยะเวลาเจ็ดวันนับตั้งแต่วันที่ครบเวลาตามวรรคสาม และให้คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการถือเป็นที่สุด”

ข้อ 7 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น ข้อ 37 ทวิ

“ข้อ 37 ทวิ กรณีที่บทบัญญัติตามความในหมวดนี้ขัดหรือแย้งกับหลักศาสนาของสมาชิกของกองทุน ให้คณะกรรมการกองทุนสามารถกำหนดหลักเกณฑ์และรูปแบบในการใช้ประโยชน์จากเงินกองทุน และการกำหนดผลตอบแทนใช้คืนกองทุน ให้สอดคล้องกับหลักศาสนาของสมาชิคนั้นได้”

ข้อ 7 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น ข้อ 45 ทวิ

“ข้อ 45 ทวิ ในระยะเริ่มแรก หากประธานกรรมการยังมิได้แต่งตั้งผู้แทนคณะกรรมการหรือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดตามข้อ 14 ให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดสามารถดำเนินการประชุม โดยให้ถือว่าครบองค์ประชุมตลอดจนมีอำนาจหน้าที่ ตามข้อ 15 ได้”

ประกาศ ณ วันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2544 (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2544)

2.2.4 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงแก้ไขระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

อาศัยอำนาจตามความในข้อ 10 (8) แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงออกระเบียบไว้ ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2544”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งวันถัดจากประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้เพิ่มเติมนิยามคำว่า “บัญชีกองทุนหมู่บ้าน” และคำว่า “บัญชีเงินสะสม” ในข้อ 3 แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

“บัญชีกองทุนหมู่บ้าน” หมายความว่า บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ภายใต้ชื่อกองทุนหมู่บ้าน (ชื่อหมู่บ้านและชุมชนเมือง) หรือ บัญชีที่ 1 ซึ่งกองทุนเปิดไว้รองรับเงินจัดสรรจากรัฐบาล

“บัญชีเงินสะสม” หมายความว่า บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ภายใต้ชื่อกองทุนหมู่บ้าน (ชื่อหมู่บ้านและชุมชนเมือง) หรือ บัญชีที่ 2 ซึ่งกองทุนเปิดไว้รองรับเงินฝากประเภทอื่นนอกเหนือจากเงินที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล

ข้อ 4 ให้ยกเลิกความในข้อ 14 วรรคแรก แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ข้อ 14 ให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการเป็นประธาน ปลัดจังหวัดเป็นรองประธาน ผู้แทนคณะกรรมการซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากประธานกรรมการ และผู้แทนหน่วยงานระดับจังหวัดของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร คลังจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด แรงรักพัฒนาชนบทจังหวัด ประชาสัมพันธ์จังหวัด หัวหน้าสำนักงานจังหวัด ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรประชาชนจำนวนห้าคน และผู้ทรงคุณวุฒิอื่นจำนวนห้าคน ซึ่งแต่งตั้งโดยประธานกรรมการเป็นอนุกรรมการและพัฒนากิจจังหวัดเป็นอนุกรรมการและเลขานุการ

ข้อ 5 ให้ยกเลิกความในข้อ 15 วรรคสอง แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ ประกอบด้วย นายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขต เป็นประธานแล้วแต่กรณี ปลัดเทศบาลหรือปลัดเมืองพัทยาแล้วแต่กรณี ปลัดอำเภอฝ่ายปกครองและพัฒนาหรือผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตแล้วแต่กรณี คลังจังหวัด ณ อำเภอ หรือ หัวหน้าฝ่ายการคลังแล้วแต่กรณี ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรประชาชนและอื่นๆ จำนวนไม่น้อยกว่าเจ็ดคนแต่ไม่เกินเก้าคน เป็นอนุกรรมการ และพัฒนากิจอำเภอหรือหัวหน้าฝ่ายพัฒนากิจชุมชนเขตแล้วแต่กรณี เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ”

ข้อ 6 ให้ยกเลิกความในข้อ 18 ทวิ แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"ในกรณีกองทุนใดไม่สามารถปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เนื่องจากโดยสภาพข้อเท็จจริงสุดวิสัยที่จะดำเนินการได้ ให้คณะกรรมการกองทุนรายงานปัญหาและเสนอระเบียบปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาต่อคณะกรรมการระดับอำเภอเพื่อพิจารณา และนำเสนอคณะกรรมการระดับจังหวัด เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและประกาศใช้เป็นรายกรณีต่อไป"

ข้อ 7 ให้ยกเลิกข้อความใน ข้อ 31 บรรทัดสาม

ข้อ 8 ให้เพิ่มเติมข้อความต่อไปนี้ เป็น ข้อ 31 ทวิ

"ภายใต้บังคับแห่งข้อ 31 ทวิ การอนุมัติเงินกู้ หรือ เงินยืมฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการกองทุนอนุมัติเงินกู้ รายหนึ่ง จำนวนไม่เกินสองหมื่นบาท จากเงินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาล หรือ บัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ 1) ไปใช้จ่ายเพื่อการฉุกเฉิน หรือ จำเป็นเร่งด่วน โดยกองทุนหมู่บ้านสามารถเบิกเงินฉุกเฉิน จากบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ 1) มาเก็บรักษาไว้เป็นเงินสด ตามระเบียบข้อบังคับ หรือ ข้อกำหนดของกองทุน โดยวงเงินสดที่เก็บรักษาประจำวัน จะต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุม ซึ่งมีสมาชิกมาประชุม ไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด "

ข้อ 9 ให้เพิ่มเติมข้อความต่อไปนี้ เป็น ข้อ 34 ทวิ

"ข้อ 34 ทวิ ให้คณะกรรมการกองทุนเก็บรักษา หรือ เบิกจ่ายดอกเบี้ย หรือ เงินตอบแทนจากผลกำไร ตามเงื่อนไขและวิธีการ ดังต่อไปนี้

1) ดอกเบี้ย และ เงินตอบแทนจากผลกำไร ที่เกิดขึ้นจากการนำเงินจากบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ 1) ไปให้สมาชิกกู้ หรือ ยืมไปลงทุน หรือ เพื่อการฉุกเฉินจะต้องนำเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ 1)

2) ให้กองทุนจัดทำงบดุล และ งบกำไรขาดดุล ทุกหกเดือน เพื่อจะได้รับทราบผลประกอบการของกองทุนโดยรวม

3) ให้เบิกจ่ายดอกเบี้ย หรือ เงินตอบแทนจากผลกำไรสะสมที่เกิดขึ้น หรือ นำไปใช้จ่าย และจัดสรรตามเงื่อนไข หรือ ระเบียบที่แต่ละกองทุนได้กำหนดขึ้น

4) ให้คณะกรรมการกองทุนทำหลักฐานการเบิกถอนดอกเบี้ย หรือ เงินตอบแทนจากผลกำไรจากบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ 1) รวมทั้งวัตถุประสงค์ในการเบิกถอน พร้อมหลักฐานแล้วปิดประกาศให้สมาชิกกองทุนได้รับทราบ และตรวจสอบ ณ ที่ทำการกองทุน"

ข้อ 10 ให้ยกเลิกข้อความในข้อ 35 แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ข้อ 35 การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ หรือ เงินยืม ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หรือเงินยืม พร้อมเงินตอบแทนจากผลกำไร ให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา ให้กระทำได้ในกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1) สมาชิกที่ประสงค์จะชำระคืนเงินกู้ หรือ เงินยืมทุกประเภท ต้องไปติดต่อขอชำระคืนเงินกู้ หรือ เงินยืมทุกประเภท กับคณะกรรมการกองทุน เพื่อตรวจสอบเงินงวด (เงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หรือ เงินยืม และเงินตอบแทนจากผลกำไร) ที่จะต้องส่งชำระคืน

คณะกรรมการกองทุนจัดทำหนังสือแจ้งความประสงค์ในการชำระคืนเงินกู้ หรือ เงินยืมทุกประเภท ของสมาชิกให้กับสมาชิก จำนวนตามฉบับ

สมาชิกนำเงิน (เงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หรือ เงินยืม และเงินตอบแทนจากผลกำไร) ไปฝากเข้าบัญชีออมทรัพย์ของสมาชิก พร้อมทั้งทำหลักฐานการถอนเงิน (ใบถอนเงิน) มอบไว้กับธนาคารเพื่อให้ธนาคารถอนเงินจำนวนดังกล่าว

ธนาคารถอนเงิน ตามยอดเงิน ซึ่งระไว้ในหลักฐานการถอนเงิน (ใบถอนเงิน) แล้วนำฝากเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ 1)

เมื่อธนาคารรับเงินและหลักฐานการถอนเงิน (ใบถอนเงิน) จากสมาชิกกองทุนแล้วให้มอบหนังสือแจ้งความประสงค์ในการชำระคืนเงินกู้ หรือ เงินยืม (ฉบับที่ 1 และ ฉบับที่ 2) ให้กับสมาชิก เพื่อให้สมาชิกนำไปเก็บไว้เป็นหลักฐานหนึ่งฉบับ และนำไปมอบให้คณะกรรมการกองทุนตามระเบียบ หรือ ข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน หนึ่งฉบับ เพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชี หรือ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง ส่วนอีกหนึ่งฉบับ (ฉบับที่ 3) ให้ธนาคารจัดเก็บไว้เป็นหลักฐาน หรือ

2) กองทุน จัดประชุม โดยมีสมาชิกของกองทุนร่วมเข้าประชุมไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เพื่อพิจารณาเลือก หรือ มอบหมายให้กรรมการกองทุนตามจำนวนเหมาะสมเป็นผู้รวบรวมและรับชำระคืนเงินกู้ หรือ เงินยืมทุกประเภท

สมาชิกที่ประสงค์จะชำระคืนเงินกู้ หรือ เงินยืมทุกประเภท ต้องไปติดต่อขอชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หรือ เงินยืม และเงินตอบแทนจากผลกำไร กับกรรมการกองทุน

กรรมการกองทุนตามวรรคหนึ่ง รับชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หรือ เงินยืม และเงินคอบแทนจากผลกำไร จากสมาชิก พร้อมดอกเบี้ยรับเงิน เพื่อเป็นหลักฐาน แล้วจัดทำบัญชีรายชื่อ และรายละเอียดของจำนวนเงินที่รับชำระคืนจากสมาชิกส่งมอบให้ธนาคาร

เมื่อธนาคารรับเงิน และ รายละเอียดตามวรรคสาม จากกรรมการกองทุน ให้ธนาคารนำเงินฝากเข้าบัญชีของผู้กู้ หรือ ผู้ยืมเป็นรายตัว แล้วให้ถอนเงินตามจำนวนที่นำฝากเข้าบัญชีรายตัวของผู้กู้ หรือ ผู้ยืม เข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ 1)"

ข้อ 11 ให้เพิ่มข้อความต่อไปนี้ เป็นข้อ 41 ทวิ

"ข้อ 41 ทวิ หมู่บ้านหรือชุมชนเมืองที่ยังไม่สามารถจัดประชุมเพื่อเปิดเวทีชาวบ้าน ในการดำเนินการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนตาม ข้อ 41 ให้อนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1) ตำรวจจำนวนครัวเรือนของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่อาศัยอยู่จริงว่าเป็นจำนวนเท่าใด และเมื่อทราบจำนวนตามข้อเท็จจริง ให้ใช้จำนวนตามข้อเท็จจริงเป็นฐานในการคิดคำนวณจำนวนของสามในสี่ของครัวเรือน

2) เมื่อสำรวจข้อเท็จจริงของจำนวนครัวเรือนแล้ว ให้จัดประชุมเพื่อเปิดเวทีชาวบ้าน และดำเนินการจัดประชุมครั้งแรก มีจำนวนผู้แทนครัวเรือนมาไม่ครบสามในสี่ของจำนวนทั้งหมด ให้ดำเนินการจัดประชุมเป็นครั้งที่สอง อีกครั้งหนึ่ง และเมื่อจัดประชุมเป็นครั้งที่สอง แล้วจำนวนผู้แทนครัวเรือนยังไม่ครบตามที่กำหนด ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

ก. ทำการสำรวจความจำนงของผู้แทนครัวเรือนเป็นรายครัวเรือนว่าจะมีความประสงค์ที่จะเข้าร่วมประชุมเพื่อเปิดเวทีชาวบ้านหรือไม่

ข. เมื่อดำเนินการสำรวจความจำนงของผู้แทนครัวเรือนเสร็จสิ้นแล้วให้ดำเนินการประชุม เพื่อเปิดเวทีชาวบ้านเป็นครั้งที่สาม โดยเรียกประชุมผู้แทนครัวเรือนที่มีความจำนงเข้าร่วมประชุม และผู้เข้าร่วมประชุมครั้งที่สาม จะต้องไม่น้อยไปกว่าทั้งสองครั้งที่ผ่านมา และจะต้องมีผู้แทนครัวเรือนที่แสดงความจำนงเข้าร่วมประชุมจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่

3) หลังจากที่ได้ดำเนินการประชุมครั้งที่สามเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้อนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ รวบรวมเอกสารอันประกอบไปด้วย

- ก. บัญชีรายชื่อความจำนงของผู้แทนครัวเรือน
- ข. สำเนาบันทึกรายงานการประชุมเวทีชาวบ้าน
- ค. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

(กทบ. 1)

จัดตั้งให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด พิจารณาให้ความเห็นชอบว่าเห็นสมควรให้ถือเป็นการจัดเวทีชาวบ้าน โดยสมบูรณ์หรือไม่ และเมื่อคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดมีมติเห็นชอบให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อให้ความเห็นชอบเป็นรายกรณี ต่อไป

ประกาศ ณ วันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2545 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่มที่ 119 ตอนพิเศษ 43 ง วันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2545

2.3 แบบคิดตามสังเกตการณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบคิดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 หมวดที่ 6 บทเฉพาะกาล ในข้อที่ 41 ซึ่งกล่าวว่า

1. จะต้องมีการเวียนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้านเข้าร่วมประชุม
2. มีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านซึ่งมาจากการจัดทำประชาคมหมู่บ้านตามมติของเวที

ชาวบ้าน

คณะกรรมการมีคุณสมบัติตามระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ตามข้อ 17 ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสองปี ก่อนวันที่ได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน
2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินและความผิดฐานบุกรุก

7. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด

8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

9. ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุน จากการที่คณะกรรมการกองทุนมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงเกินกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการกองทุนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่หรือที่ประชุมสมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงเกินกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

2.4 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เมื่อกองทุนได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้ว สามารถขอรับการจัดสรรเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. การประเมินความพร้อมของกองทุน
3. รับเงินจัดสรร

2.4.1 การขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งประกอบด้วยจัดทำแบบขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ.2 ซึ่งขอรับแบบ กทบ. 2 จากคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ

1) ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนกับธนาคารออมสิน หรือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือ ระเบียบ ข้อบังคับกองทุน

2) เปิดบัญชีกับธนาคาร

2.4.2 การประเมินความพร้อมกองทุน

เมื่อกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมือง ได้ยื่นขึ้นทะเบียนต่อธนาคารแล้วคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอร่วมกับกองทุนหมู่บ้านจะประเมินความพร้อมในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- 1) การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน

- 2) คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน
- 3) ความรู้ ประสบการณ์ และความมั่นใจการบริหารกองทุนของคณะกรรมการ
กองทุน
- 4) ระเบียบ ข้อบังคับในการดำเนินการกองทุน
- 5) การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน หรือสมาชิกในการจัดการกองทุน
- 6) การปฏิบัติของสมาชิกตามระเบียบ และข้อบังคับของกองทุน
- 7) การเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุน

2.4.3 รับเงินจัดสรร

เมื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ อนุมัติเงินจัดสรรตามผลการประเมินความพร้อมแล้ว จะแจ้งให้กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองทราบ เมื่อกองทุนได้รับแล้วให้ติดต่อธนาคารเพื่อทำหลักฐานการรับเงินจัดสรร โดยมีเอกสารดังนี้

- 1) สมุดบัญชีเงินฝากของกองทุน
- 2) มติที่ประชุม ซึ่งเห็นชอบและมอบหมายให้คณะกรรมการกองทุน เป็นผู้
อำนาจในการทำนิติกรรมสัญญากับธนาคาร ไปแสดงต่อธนาคารฯ และมติดังกล่าวต้องให้
ประธานกรรมการกองทุนลงนามกำกับ และรับรองสำเนาครบทุกหน้า
- 3) บัตรประจำตัวประชาชนของคณะกรรมการกองทุน

สำหรับกองทุนหมู่บ้านชั้นตรีจันทร์มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน ซึ่งได้แก่ จำนวนประชากร จำนวนครัวเรือน อาชีพส่วนใหญ่ของประชากร ผลผลิตด้านต่าง ๆ ของประชากรในหมู่บ้าน สถานที่จัดจำหน่ายผลผลิตของหมู่บ้าน รายได้เฉลี่ยของประชากรในหมู่บ้าน
2. การได้มาซึ่งคณะกรรมการในหมู่บ้าน ซึ่งได้แก่ จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมการประชุม วิธีการคัดเลือกกรรมการกองทุนหมู่บ้าน วันที่มีการเลือกกรรมการกองทุนหมู่บ้าน คุณสมบัติที่ครบถ้วนของคณะกรรมการ ประสบการณ์ของคณะกรรมการที่ผ่านการประเมิน รายชื่อคณะกรรมการจำนวน 15 คน
3. มีระเบียบข้อบังคับสำหรับใช้ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านซึ่งผ่านการกำหนดโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และประชาชนในหมู่บ้าน
4. มีทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วยการรวมกลุ่มองค์กร จำนวน 5 กลุ่ม จำนวนสมาชิกรายบุคคล จำนวนเงินที่สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกองทุนหมู่บ้าน

ในรูปของการถือหุ้น ค่าธรรมเนียม เปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารออมสินสาขาสี่คิ้ว เลขที่บัญชี 06-4307-20-066226-2 ซึ่งได้รับเงินโอนเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544

5. มีแนวคิดในการบริหารจัดการกองทุน

6. ได้ขึ้นทะเบียนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2544

(ระเบียบกองทุนหมู่บ้านชัยศรีจันทร์, กทบข.2)

2.5 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ จำนวน 15 คนและประชาชนบ้านชัยศรีจันทร์ ร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกองทุน โดยมีระเบียบดังต่อไปนี้

1. ที่ตั้งกองทุน

บ้านเลขที่ 135/63 หมู่ที่ 2 ตำบลคลองไผ่ อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา รหัสไปรษณีย์ 30340 โทรศัพท์ 0-4443-23164

2. วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านชัยศรีจันทร์

1. เป็นแหล่งเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพ
2. เป็นแหล่งเงินทุนเพื่อแปรรูป
3. เพื่อแหล่งเงินทุนกู้ยืมเงิน
4. เพื่อลดรายจ่าย

3. แหล่งที่มาเงินทุน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังนี้

1. เงินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาล , รัฐวิสาหกิจ
2. เงินที่ได้จากการบริจาค โดยไม่มีเงื่อนไขผูกพันหรือภาระติดพันใด ๆ ทั้งสิ้น
3. ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
4. ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
5. เงินฝากสัจจะและถือหุ้น
6. เงินจัดสรรจากหน่วยงานเอกชนอื่น ๆ

4. คุณสมบัติของสมาชิก

1. เป็นคนในหมู่บ้านและมีรายชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ตั้ง
แต่ 6 เดือนขึ้นไป

2. บุคคลนั้นต้องมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป
3. เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบกองทุน
4. เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุนได้มีมติ 3 ใน 4 ของคณะกรรมการกองทุนเห็น

ชอบให้เข้าเป็นสมาชิก

5. มีเงินฝากอย่างน้อย 1 หุ้นแต่ไม่เกิน 5 หุ้น และมีเงินฝากตั้งจะทุกคน

6. สมาชิกต้องเปิดบัญชีเงินฝากที่ธนาคารออมสิน

7. เมื่อสมาชิกมีการขาดส่งออมทรัพย์เป็นระยะเวลาติดต่อกัน 3 เดือน ให้พ้นจากการเป็นสมาชิกทันที พร้อมทั้งส่งเงินต้นและเงินดอกเบี้ยทันที

8. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ / ละเว้นยาเสพติด และ
อบายมุขต่าง ๆ

9. จะต้องเป็นผู้ที่ไม่มีประวัติการค้างชำระหนี้

5 การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

จันทร์

1. ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชัยศรี

2. การรับสมัครเข้าเป็นสมาชิกจะเสียค่าธรรมเนียมแรกเข้า 20 บาท เพียงครั้งเดียว

3. สถานที่รับสมัคร ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน เลขที่ 135/63 หมู่ 2 ต. คลองไผ่
อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา

4. คณะกรรมการกองทุนฯ เป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใด เข้าเป็น
สมาชิกโดยชอบธรรม โดยมีมติเห็นชอบ 3 ใน 4 ของคณะกรรมการกองทุน

5. เป็นนิติบุคคล และกลุ่มหรือองค์กรชุมชนแล้วแต่ความสมัครใจของผู้สมัคร
สมาชิก

6 การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก

1. เสียชีวิต

2. ลาออกโดยการได้รับอนุญาตให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุนฯ

3. ใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุนหรือแสดงตนเป็นปรปักษ์หรือไม่ให้ความช่วยเหลือหรือให้ความร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าจะด้วยประการใด

4. ผู้กู้ยืมเงิน ไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์ตามสัญญา ให้คณะกรรมการยกเลิกและเรียกเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยเต็มจำนวน โดยทันทีแล้วให้คณะกรรมการเรียกประชุมสมาชิกให้พ้นจากสมาชิกห้ามมิให้สมัครเป็นสมาชิกเป็นระยะเวลา 2 ปี

2.6 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 หมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีหลักเกณฑ์การพิจารณาให้เงินกู้ยืมดังนี้

1. ประวัติและอุปนิสัย เป็นคนซื่อสัตย์ รักษาคำพูด ขยันหมั่นเพียร ตั้งใจทำมาหากิน อดทน ไม่คดโกง ไม่เสเพล ไม่เล่นการพนัน ไม่เคยมีประวัติเสียหายทางการเงิน มีความรู้และมีประสบการณ์ในธุรกิจที่ทำ

2. หลักประกัน บุคคลที่จะค้ำประกันควรมีฐานะทางการเงินดีพอที่จะสามารถชำระหนี้แทนได้หรือต้องเป็นคนที่มีความรับผิดชอบ น่าเชื่อถือ ถ้าเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันก็ต้องมีสภาพคล่องสูงหรือสามารถขายได้ง่ายและรวดเร็ว และควรกำหนดว่าจะให้กู้กี่เปอร์เซ็นต์จากการประเมิน หลักทรัพย์ เพื่อให้มีส่วนต่างสำหรับดอกเบี้ยที่จะเกิดขึ้น หากต้องมีการบังคับเอาทรัพย์สินที่เป็นประกันไปชำระหนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่ว่ากว่าจะบังคับเอาเงินจากทรัพย์สินที่เป็นประกัน ภาวะหนี้ก็เกินมูลค่าหลักประกันแล้ว

3. ความสามารถในการชำระหนี้ พิจารณาจากรายได้ต่อเดือน ภาวะตลาด ปัญหาในการหาวัตถุดิบมาผลิต ท่าเลที่ตั้งกิจการ สภาพแวดล้อม แหล่งที่จะขายสินค้า

4. เงินทุนของผู้ที่ขอกู้ ผู้ขอกู้ควรมีเงินลงทุนของตนเองจำนวนหนึ่งที่เตรียมสะสมไว้สำหรับการประกอบอาชีพในสัดส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนเงินลงทุนทั้งหมดที่ต้องใช้ในการทำธุรกิจ เพราะหากใช้เงินทุนของตนเองน้อยแต่ขอกู้มากผู้กู้จะต้องมีภาระในการชำระหนี้สูง ทำให้เกิดหนี้มีปัญหาล้นในภายหลัง นอกจากนี้การที่ผู้ขอกู้ใช้เงินลงทุนของตนเองมากย่อมเป็นการแสดงออกถึงความมั่นใจในธุรกิจของตนเองอย่างหนึ่ง และมีความตั้งใจจริงที่จะประกอบธุรกิจของตนให้ประสบความสำเร็จ

5. เหตุการณ์ที่ไม่อาจควบคุมได้ ความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ปัจจุบันมีปัจจัยหลายอย่างที่อยู่ประกอบการไม่อาจควบคุมได้ เช่น ปัญหาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตมีราคาสูง ปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่ทำให้กำลังการซื้อลดลง ปัญหาสินค้าล้นตลาด ปัญหาคุณภาพอากาศที่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกร ในกรณี que เห็นว่าอาจมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อธุรกิจหรือการค้าของผู้กู้ และอาจส่งผลต่อการชำระหนี้ก็ต้องพิจารณาว่าจะให้กู้หรือไม่

กรณีกองทุนหมู่บ้านซัคส์ริจันท์ มีเกณฑ์สำหรับการพิจารณาให้กัดังนี้

1. พิจารณาตามประเภทการกู้ยืม ได้แก่ การพัฒนาอาชีพ กู้ฉุกเฉิน ลดรายจ่ายเพื่อการแปรรูป
2. ผู้กู้จะต้องจัดทำโครงการเพื่อขอกู้เงินจากคณะกรรมการกองทุน โดยครบครันละ 1 ราย ในการกู้ยืมอย่างชัดเจน
3. ลักษณะโครงการที่สมาชิกยื่นขอกู้ ต้องมีลักษณะหรือมีคุณสมบัติเป็นโครงการที่สามารถดำเนินการได้จริง มีความเป็นไปได้ทางการตลาด และสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนว่าคุ้มค่าต่อการลงทุน
4. วงเงินกู้ให้สมาชิกกู้ได้รายละ 20,000 บาท แต่ไม่เกิน 50,000 บาท ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติ 3 ใน 4 ของคณะกรรมการควรรอนุมัติเงินกู้รายใดเกิน 20,000 บาท คณะกรรมการกองทุนจะเรียกประชุมสมาชิกทั้งหมดเพื่อให้พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่ง ไม่เกิน 50,000 บาท เงินกู้ทุกประเภทต้องมีการทำสัญญากับคณะกรรมการ 1 ชุด
5. การชำระเงินกู้ผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านจะต้องส่งเงินคืนพร้อมดอกเบี้ยตามสัญญาที่จัดทำขึ้น อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 บาทต่อปี

2.7 หลักการประเมินโครงการตามรูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล

2.7.1 รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล

“รูปแบบการประเมินแบบ ชีพฟ์โมเดล” ซึ่งสรุปโดย จำเนียร ตูชหลาย และคณะ (2544 : 221-234) ประกอบด้วย การประเมินในสี่ด้านคือ 1)การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม 2)การประเมินปัจจัยนำเข้า 3)การประเมินกระบวนการ 4)การประเมินผลผลิต ซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

1) การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม(Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยเน้นในด้านความสัมพันธ์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริง ช่วยในการวินิจฉัยปัญหาช่วยให้ ทราบถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ช่วยให้ทราบถึงขอบเขตการประเมิน

2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้ เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับตัดสินใจวางแผนงานเพื่อรายงานสะสมถึงการปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

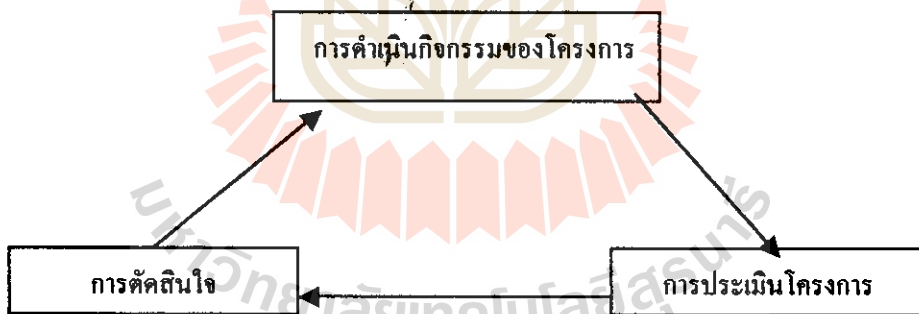
4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจ เพื่อตัดสินใจ และดูแลสำเร็จของโครงการ และมีความจำเป็นในระหว่างการดำเนินโครงการ

การนำเอาแบบจำลองของชิปโมเดลไปใช้ประเมินทำได้ในโครงการ 3 ลักษณะ คือ

- ก. จัดหาโครงการ ศึกษาว่ามีปัญหาอะไรน่าจะทำ
- ข. โครงการที่มีอยู่แต่ยังไม่ได้นำมาดำเนินการ
- ค. โครงการในระหว่างที่กำลังดำเนินการอยู่

2.7.2 รูปแบบการประเมินแบบชิฟท์โมเดลของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model)

สตัฟเฟิลบีม กล่าวว่า การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ โดยมีแนวคิดพื้นฐานปรากฏตามแผนภาพที่ 2.1

แผนภาพที่ 2.1 : ความคิดพื้นฐานการประเมินของสตัฟเฟิลบีม

- สตัฟเฟิลบีม ได้จำแนกขั้นตอนของการประเมิน เป็น 3 ขั้นตอน คือ
- ขั้นตอนที่ 1 กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ
 - ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร

สตัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นของการประเมินออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1.) การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2.) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation : I) เป็นการประเมิน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมความพอเพียงของทรัพยากร เช่น จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินโครงการ

3.) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมิน เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4.) การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมิน เพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของ การยุบ การเลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

นอกจากนี้ สตีฟเฟิลบิมยังได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

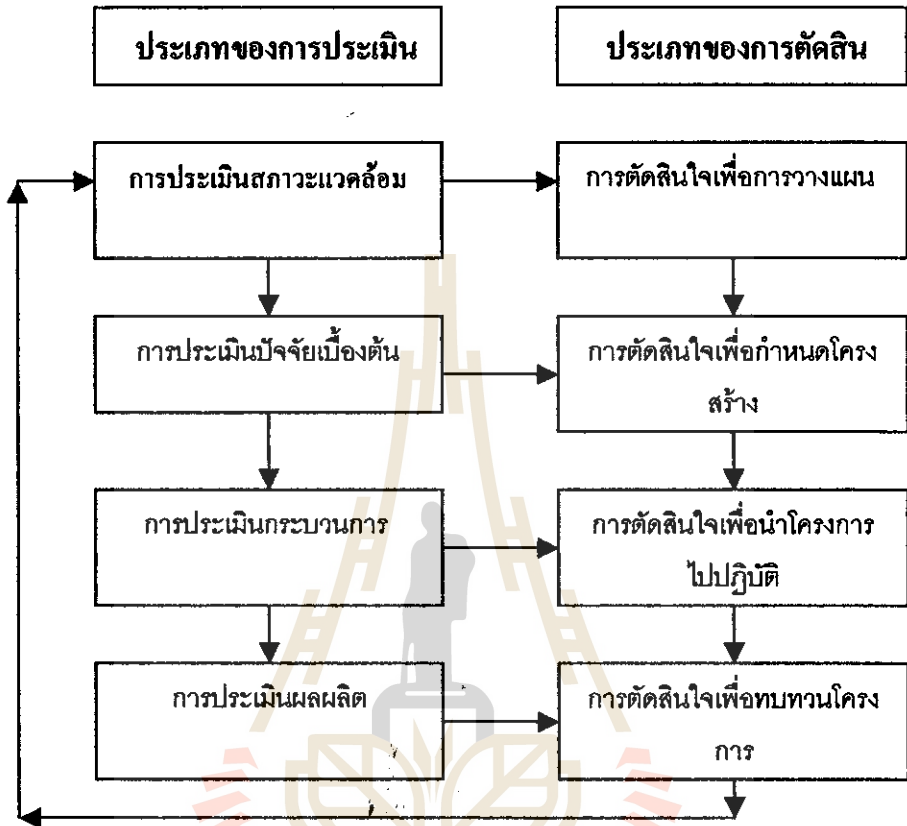
1.) การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

2.) การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3.) การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4.) การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

ศัพท์เฟิลบีมได้นำเสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจและประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจ ดังนี้

ภาพที่ 2.2 : ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของศัพท์เฟิลบีม

2.8 การประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับการอนุมัติจัดสรรกองทุนแล้วเสร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งทางด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิตให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาและปฏิบัติงานจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง อันเป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา เนื้อหาหลักสูตรเน้นเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้

ชุมชน การประเมินผลและการพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ ตลอดจนวิธีการต่างๆ เพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพของกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองที่ปฏิบัติอยู่ให้มีประสิทธิภาพที่สุด นอกจากนี้โครงการเพิ่มประสิทธิภาพของกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองยังช่วยสร้างโอกาสสำหรับบัณฑิตที่ว่างงาน โดยเฉพาะบัณฑิตในชนบทจำนวน 74,881 คน ได้มีงานทำ พร้อมทั้งช่วยในการยกระดับการศึกษาของบัณฑิตให้มีทักษะในการบริหารจัดการเพิ่มขึ้น ทำให้บัณฑิตทราบข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ และข้อมูลอื่น ๆ ที่มีความสำคัญในการจัดการและการประเมินโครงการ จึงนับว่าเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศอีกทางหนึ่ง

2.9 เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ

2.9.1 องค์ประกอบชุมชนท้องถิ่น

ความหมายหลักของชุมชนท้องถิ่น และแผนภาพเชิงระบบที่กล่าวในตอนต้น สามารถสรุปได้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 52-53)

- 1) คนหรือประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรท้องถิ่น กลุ่มประชาคม
- 2) สถาบันในชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ วัด โรงเรียน องค์กรศาสนา ฯลฯ
- 3) ฝ่ายบริหารชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ อบต. เทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ
- 4) อาณาเขตทางภูมิศาสตร์
- 5) ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 6) ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ
- 7) ทรัพยากรชุมชนท้องถิ่น เช่น สถานที่ท่องเที่ยว ป่าไม้ แม่น้ำ ฯลฯ
- 8) หน่วยงานของรัฐ ได้แก่ ราชการส่วนภูมิภาค หน่วยงานรัฐจากส่วนกลาง ฯลฯ
- 9) ประชาสังคมนอกชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ นักพัฒนา นักวิชาการ นักวิชาชีพ ธุรกิจ
- 10) องค์กรท้องถิ่น ได้แก่ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ กิ่งอำเภอ จังหวัด ประเทศ
- 11) องค์กรท้องถิ่นอื่น ๆ เช่น ไพรชนีย์ ธนาคาร

2.9.2 การประเมินกับการพัฒนาโครงการ

กรอบในการประเมินการดำเนินงานมี 6 ประเด็นด้วยกัน คือ

- 1) ความชัดเจนของโครงการ ได้แก่ ความชัดเจนในเป้าหมาย วัตถุประสงค์และประชากรที่จะได้รับผลประโยชน์จากโครงการ กิจกรรมหรือแนวทางการดำเนินงานตามโครงการ

สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการได้หรือไม่ ความมีเหตุผลในการแก้ปัญหา ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชาการหรือไม่ และที่สำคัญที่สุดคือเชื่อถือได้หรือไม่ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้นั้นจะทำให้โครงการบรรลุเป้าหมายหรือแก้ปัญหาที่ระบุไว้ได้

ดังนั้นการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ต้องสามารถระบุได้ว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกองทุนไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการกองทุน สมาชิกกองทุน มีความเข้าใจชัดเจนในเป้าหมายวัตถุประสงค์ของกองทุนมากน้อยเพียงใด มีความชัดเจนเกี่ยวกับคุณสมบัติผู้กู้ยืมเงินกองทุนเพียงใด มีความชัดเจนในแนวทางการดำเนินงานของกองทุนตั้งแต่การจัดตั้งกองทุน การบริหารจัดการและการพัฒนากองทุนมากน้อยเพียงใด การแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการบริหารจัดการกองทุนไปตามหลักวิชาหรือไม่อย่างไร

2) ความครอบคลุมประชากรเป้าหมายของโครงการ เป็นการประเมินว่าโครงการนั้นได้มีการประชาสัมพันธ์ วรรณคดี ให้การดำเนินงานตามโครงการเข้าถึงบุคคลเป้าหมายมากน้อยเพียงใด การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงต้องระบุได้ว่า การดำเนินงานของกองทุนมีการประชาสัมพันธ์การณรงค์อย่างไรบ้าง เพื่อให้สมาชิกทุกคนในหมู่บ้านเข้าใจและใช้บริการของกองทุน

3) การประเมินความพึงพอใจในโครงการ เป็นการประเมินการยอมรับทางสังคมของโครงการ ประชากรเป้าหมายที่ได้รับผลประโยชน์จากโครงการมีความเข้าใจยอมรับกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการหรือไม่เพียงใด การประเมินการยอมรับทางสังคมนี้ทำให้เราพิจารณาได้ว่า กิจกรรมของโครงการนั้นสอดคล้องกับประเพณี ศาสนา สังคม และเชิ้อชาติ ของประชากรเป้าหมายหรือไม่อย่างไร ดังนั้นการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต้องระบุได้ว่าประชาชนในชุมชนให้การยอมรับมีความพึงพอใจในหรือมีทัศนคติต่อกองทุนอย่างไร

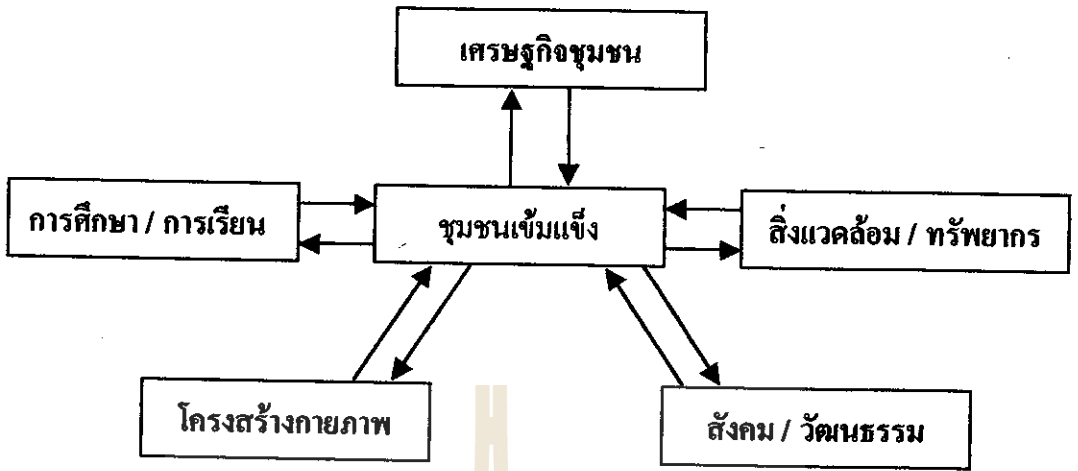
4) ความเป็นไปได้ของกิจกรรม เป็นการหาข้อสนเทศเพื่อพิจารณาว่ากิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง ทั้งด้านงบประมาณและด้านการเทคนิควิธีภายใต้เงื่อนไขของชุมชนนั้น ๆ จะพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างไร เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการนั้นมีความยั่งยืนการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ต้องระบุได้ว่าการดำเนินงานมีปัญหาอุปสรรคอะไร ด้านใดบ้าง หมู่บ้านหรือชุมชนนั้นมีจุดแข็งจุดอ่อนอะไรบ้าง

5) ความมีประสิทธิภาพของโครงการ เป็นการประเมินว่ากิจกรรมต่าง ๆ บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการเพียงใด เข้าถึงประชากรเป้าหมายเพียงใด ทำให้ปัญหาที่โครงการนั้นต้องการแก้ไขหมดไปหรือ ลดลงมากน้อยเพียงใด การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองก็ต้องให้ข้อสนเทศเหล่านี้ได้ด้วย

6) การให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงโครงการ การแสวงหาข้อเสนอเทศตาม ประเด็นที่ 1 ถึง 5 จะทำให้นักประเมินสามารถให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงาน โครงการแก่ผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้รับผิดชอบโครงการนั้นได้ ดังนั้นการประเมินโครงการ กองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองต้องมีข้อเสนอแนะให้ผู้รับผิดชอบโครงการกองทุนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้านหรือ ชุมชนระดับอำเภอ ระดับจังหวัดจนถึงระดับชาติ นำไปพิจารณาพัฒนาปรับปรุง การดำเนินงานของโครงการกองทุนให้มีความยั่งยืนต่อไปด้วย

2.9.3 ความเข้มแข็งของชุมชน

ปัจจัยที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันของชาวบ้าน และความศรัทธาในทางศาสนา การศึกษาหาความรู้ ทั้งในหมู่บ้าน และนอกหมู่บ้าน โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนที่ใช้สำหรับสัญจร และการขนส่งสินค้า ถึงแวด ล้อมทางธรรมชาติ แต่ปัจจัยที่มีความสำคัญสูงสุด ได้แก่ เศรษฐกิจชุมชน และความเข้มแข็งของ ชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. (2545)) แนวความคิดของ มงคล คำานานินทร์ (2541) สอดคล้องกับของ ประเวศ วะสี (2544) ที่ว่า “ในการส่งเสริมพลัง ชุมชนต้องส่งเสริมพลังชุมชนการรวมตัวโดยใช้คุณธรรมหรือคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์เป็นตัวตั้ง ไม่ใช่อำนาจสั่งเป็นตั้ตั้ง ไม่ใช่ใช้เงินเป็นตัวตั้ง ถ้าเอาเงินเข้ามาใช้เพื่อส่งเสริมหนุนส่งการใช้คุณ ค่าความเป็นมนุษย์ก็เป็นเรื่องที่มีประโยชน์ เมื่อชุมชนเข้มแข็งทั้งในชนบทและในเมืองทั่วแผ่นดิน จะแก้ปัญหาคความยากจน ปัญหาสังคม เช่น ยาเสพติด โรคเอดส์ ปัญหาโสเภณี และความรุนแรง ต่าง ๆ การอนุรักษ์วัฒนธรรม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เกิดการจัดองค์กรแบบใหม่ซึ่งเป็นการจัดองค์กร โดยธรรม สร้างเสริมสุขภาพ และเป็นการปฏิรูปการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติจริง เพื่อให้ชีวิต เศรษฐกิจ จิตใจ สังคม และวัฒนธรรม และศีลธรรม บูรณาการไปสู่ความเจริญอย่างแท้จริงและ ยั่งยืน”

ภาพที่ 2.3 : ปัจจัยการผลักดันเศรษฐกิจชุมชน

ที่มา : มงคล ด้านชารินทร์ (2541)

2.9.4 ลักษณะของธุรกิจชุมชน

ธุรกิจชุมชนเป็นธุรกิจที่ใช้เงินลงทุนในระยะเริ่มต้นไม่มากนัก หากแต่เน้นการสร้างงานในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นเป็นหลัก รายได้จากการขายอาจไม่จำเป็นต้องสูงนักในระยะเริ่มแรกโดยมีเป้าหมายเพื่อให้ทุกคนสามารถอยู่ได้เป็นสำคัญ ธุรกิจชุมชนโดยทั่วไปมีลักษณะดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานมาตรฐานการศึกษา, 2545)

1) เป็นธุรกิจขนาดเล็ก มีความคล่องตัวในการบริหาร ผู้บริหาร หรือตัวแทนกลุ่มสามารถตัดสินใจในธุรกิจได้ทันที และรวดเร็ว เพราะการบริหารงานที่ไม่ซับซ้อน สามารถตัดสินใจปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และตลาด ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากสมาชิกของกลุ่มได้อย่างรวดเร็ว

2) รายได้จากยอดขายในระยะเริ่มต้นไม่มากนัก ธุรกิจชุมชนจะทำการจำหน่ายสินค้า บริการ หรือผลิตสินค้าในปริมาณที่สามารถคุ้มทุน และได้กำไรเพื่อแบ่งให้แก่สมาชิกตามปกติโดยคำนึงถึงขนาดของตลาดที่มีอยู่เป็นสำคัญ จึงทำให้รายได้จากยอดขายไม่มากนัก แต่เพียงพอที่จะทำให้ธุรกิจดำเนินกิจการอยู่ได้อย่างราบรื่น และมีผลในการสร้างงานให้แก่สมาชิกเพื่อช่วยเสริมการดำรงชีพให้อยู่ได้ในบรรดาสมาชิก

3) ต้นทุนในการดำเนินกิจการต่ำ ธุรกิจชุมชนนั้นดำเนินงานโดยเน้นให้คนมีงานทำ แต่ในสภาพการทำงานที่เป็นมิตร และมีความสุข จึงไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าจ้างมาก ในขณะที่เดียวกัน ต้นทุนในการจัดหาอุปกรณ์ และเครื่องใช้ไปตามความจำเป็นในการประกอบธุรกิจซึ่งเน้นการประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย

4) การติดต่อ และการให้บริการกับลูกค้าเป็นไปอย่างใกล้ชิด ธุรกิจชุมชนส่วนใหญ่ดำเนินงานโดยสมาชิกในชุมชน ซึ่งทำให้การติดต่อสื่อสารกับลูกค้าเป็นไปในลักษณะเป็นกันเอง และการเป็นเพื่อนบ้านช่วยให้ทราบความต้องการของลูกค้าโดยตรง สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับลูกค้าได้ทันที

5) การเริ่มต้นธุรกิจทำได้ง่าย ธุรกิจชุมชนสามารถเริ่มต้นได้ง่าย โดยคณะบุคคลที่ไม่ใช่เครือข่ายวิสาหกิจจะร่วมกันเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม และชุมชน การที่มีบุคคลจำนวนหนึ่งสนใจทำธุรกิจร่วมกันมีผลทำให้ปัญหาเงินทุนไม่เป็นอุปสรรคเพราะใช้เงินลงทุนไม่มาก ทุกคนเป็นสมาชิกไม่มีเจ้าของผูกขาดแต่เพียงผู้เดียว แต่อาจจะมีตัวแทนของกลุ่มที่ได้รับเลือกให้ทำหน้าที่บริหารจัดการ หรือเป็นตัวแทนที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิก

ประเภทของธุรกิจชุมชน

ธุรกิจชุมชนมีลักษณะเช่นเดียวกับธุรกิจทั่วไปที่มีการจัดแบ่งธุรกิจออกเป็นประเภทตามการประกอบการ 4 ประเภท คือ ธุรกิจการผลิต ธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจค้าส่ง และธุรกิจบริการ

1) ธุรกิจการผลิต หมายถึง การผลิตสินค้า โดยการนำเอาวัสดุ หรือสินค้าบางชนิดมาแปรสภาพให้เป็นสินค้าใหม่ มีรูปแบบใหม่ ธุรกิจชุมชนที่ดำเนินการทางการผลิตจะทำการผลิตในครัวเรือน ซึ่งอาศัยวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น อาทิเช่น ผลิตเครื่องปั้นดินเผา ผลิตเครื่องจักรสาน ทอผ้า อุตสาหกรรมจากไม้ หรือธุรกิจชุมชนที่ทำการผลิตในขบวนการที่ต้องอาศัยคนงานจำนวนหนึ่ง เช่น การผลิตวันเส้น การผลิตซีอิ๊วในท้องถิ่น เป็นต้น ธุรกิจชุมชนที่ทำการผลิตเอง อาจจะมีการจำหน่ายสินค้าที่ผลิตได้เอง หรืออาจจะขายสินค้าที่ผลิตได้ให้พ่อค้าคนกลาง หรือตัวแทนจำหน่ายสินค้าต่อไป

2) ธุรกิจค้าปลีก หมายถึง กิจการที่ทำการขายสินค้าให้ผู้บริโภค ณ จุดที่ทำการขายสินค้าที่นิยมจำหน่ายให้กับผู้บริโภคจะได้แก่ สินค้าอุปโภค สินค้าบริโภคทุกชนิด ตั้งแต่ของใช้จำเป็นในบ้าน เช่น ยาสีฟัน สบู่ ผงซักฟอก หรือสินค้าประเภทอาหาร อาทิเช่น ขนมปัง อาหารกระป๋อง หรือประเภทยารักษาโรค เช่น ยาแก้ปวดศีรษะ ยารักษา ยาสามัญประจำบ้าน จนถึงสินค้าประเภทของเล่นเด็ก เครื่องเขียน เป็นต้น ธุรกิจประเภทนี้เน้นการร่วมทุนของสมาชิก โดยวิสาหกิจประสงค์เพื่อจะจัดหาสินค้ามาจำหน่ายในบรรดาสมาชิก และผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกเพื่อลดค่าใช้จ่ายจากการที่จะต้องซื้อจากพ่อค้าคนกลางที่กำหนดอัตรากำไรไว้สูง

3) ธุรกิจค้าส่ง หมายถึง กิจการที่ดำเนินการรับซื้อสินค้าจากผู้ผลิตเป็นจำนวนครั้งละมาก ๆ และนำสินค้านั้นมาขายต่อให้กับพ่อค้าปลีกหลายๆ รายต่อไป ธุรกิจค้าส่งนี้สามารถที่จะทำการซื้อสินค้าจากผู้ผลิตได้ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็น โรงสีข้าว อาหารแปรรูป อาหารกระป๋อง

เสื้อผ้า รองเท้า เครื่องประดับ ธุรกิจประเภทนี้อาจจะนับได้ว่าเป็นธุรกิจชุมชนขนาดใหญ่ และมีความมั่นคงพอสมควรแล้ว

4) ธุรกิจบริการ หมายถึง การรวมกลุ่มของสมาชิกเพื่อประกอบธุรกิจบริการคือสินค้าที่ไม่สามารถจับต้องได้ แต่สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการ ตัวอย่างของธุรกิจบริการ ได้แก่ บริการนวดแผนไทย และอบสมุนไพร บริการรักษาโรคด้วยสมุนไพร บริการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้งในทางวัฒนธรรม และธรรมชาติ เป็นต้น

ความสำคัญของธุรกิจชุมชน

ธุรกิจชุมชนมีความสำคัญ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม แต่บทบาทของธุรกิจชุมชนในการพัฒนาจะแตกต่างกันไปตามประเภทของธุรกิจนั้น ๆ ธุรกิจชุมชนมีความสำคัญหลายประการ ดังนี้

1) เปิดโอกาสให้มีการประกอบการ ธุรกิจชุมชนเป็นช่องทาง และโอกาสสำหรับผู้ที่มีความต้องการในการประกอบธุรกิจด้วยตนเองร่วมกับสมาชิกคนอื่น ถึงแม้จะมีฐานะเป็นลูกจ้างก็มีส่วนในการเป็นเจ้าของประกอบการด้วยเช่นกัน สมาชิกในชุมชนที่มีความสามารถ มีความคิดริเริ่ม มีแนวความคิดริเริ่มที่สร้างสรรค์ สามารถหว่านประสบการณ์ และพิสูจน์ความสามารถโดยเข้าร่วมประกอบธุรกิจชุมชนซึ่งใช้เงินทุนน้อย เน้นการสร้างงานในท้องถิ่นเป็นสำคัญ และถ้ามีประสบการณ์เพิ่มมากขึ้นในอนาคต ธุรกิจชุมชนขนาดเล็กก็สามารถจะพัฒนาไปสู่การประกอบการธุรกิจที่มีขนาดใหญ่ต่อไปได้

2) ก่อให้เกิดการว่าจ้างงาน การพัฒนาธุรกิจชุมชนทำให้เกิดการว่าจ้างแรงงานในท้องถิ่นมีการพัฒนาฝีมือแรงงานอย่างต่อเนื่องพร้อมกันไปด้วยแทนการที่ถูกว่าจ้างให้เป็นแรงงานไร้ฝีมือ ทั้งนี้เพราะทุกคนมีส่วนเป็นเจ้าของกิจการ จึงสามารถใช้กาจการที่มีเป็นเครื่องมือในการพัฒนาฝีมือแรงงานของตนเองตามต้องการ ยกเว้นจะมีความพึงพอใจที่จะทำงานในเฉพาะส่วนที่ตนมีความชำนาญเท่านั้น

3) ส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรม ธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดใหญ่บางประเภทจำเป็นต้องอาศัยวัตถุดิบ หรือชิ้นส่วนประกอบจากหลาย ๆ แหล่ง เพื่อนำมาผลิตสินค้าในอุตสาหกรรมประเภทนั้น ธุรกิจชุมชนจึงเป็นแหล่งที่ช่วยในการผลิตชิ้นส่วนประกอบเหล่านี้ และนำส่งให้กับธุรกิจขนาดใหญ่อีกทีหนึ่ง เพื่อผลิตเป็นสินค้าที่ได้มาตรฐานต่อไป โดยในระยะแรกธุรกิจชุมชนได้รับประโยชน์จากการฝึกอบรม และทักษะที่จำเป็นสำหรับการผลิต ส่วนธุรกิจขนาดใหญ่ที่มาจากจ้างให้รับช่วงผลิตต่อก็ลดต้นทุน อย่างไรก็ตามลักษณะเช่นนี้อาจจะมีประโยชน์เพียงในระยะเริ่มต้นเพราะในระยะยาวธุรกิจใหญ่อาจจะย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศที่ค่าแรงถูกกว่า

4) สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ธุรกิจชุมชนยังมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเท่าไร จะก่อให้เกิดการกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจไปสู่กลุ่มผู้ประกอบการ และกลุ่มคนเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น เกิดการกระจายรายได้สู่ชนกลุ่มอื่นอย่างทั่วถึง ธุรกิจชุมชนยังช่วยลดปัญหาของสังคม อัตราการว่างงานลดน้อยลง เพราะมีการว่าจ้างแรงงานในธุรกิจชุมชน ปัญหาคนไม่มีงานทำน้อยลง เนื่องจากประชาชนมีรายได้ ซึ่งส่งผลทำให้ปัญหาอาชญากรรมลดลงด้วย ความมั่นคงของประเทศจะมีเพิ่มขึ้น ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่สุขสบาย มีรายได้ดี และมีงานทำ

5) ลดปัญหาสังคมที่เป็นภัยคุกคามประเทศชาติ กล่าวคือ ถ้าหากธุรกิจชุมชนบรรลุเป้าหมาย สมาชิกในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ชุมชนมีความเข้มแข็ง ปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในขณะนี้ไม่ว่าปัญหายาเสพติดในหมู่เยาวชน ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาโสเภณีเด็ก ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาสังคมอันเกิดจากครอบครัวแตกแยก หรือล่มสลาย จะได้รับการบรรเทาพร้อมกันไปด้วย ช่วยให้เกิดเป็นสังคมที่มีความร่มเย็นเป็นสุข

บทที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ เป็นการศึกษา rayกรณีกองทุนหมู่บ้านซัษศรีจันทร หมู่ที่ 2 ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่ ตั้งแต่ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2544 ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง วิธีดำเนินการประเมินกองทุนหมู่บ้านในครั้งนี้ใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริง ซึ่งได้ใช้ตัวชี้วัดที่ได้จากชุมชน และตัวชี้วัดที่กำหนดโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ หรือส่วนกลาง โดยการเก็บข้อมูล และนำเสนอข้อมูลตามสภาพจริง รูปแบบของการประเมิน การประเมินเชิงระบบ ที่เรียกว่า ซิพพ์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งเป็นการประเมินที่ครอบคลุมทุกด้าน และสามารถใชัทฤษฎีอื่นๆ มาร่วมวิเคราะห์ได้โดยไม่ขัดแย้งกัน

3.1 รูปแบบการประเมิน

รูปแบบการประเมิน ได้นำรูปแบบการประเมินระบบซิพพ์ (CIPP Model) มาใช้ดังนี้

1) การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผลของกองทุนหมู่บ้าน ความจำเป็นที่ต้องจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้าน

2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร เช่น จำนวนสมาชิกของกองทุน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีและแผนการดำเนินการโครงการ

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อค้นหาจุดเด่น เช่น การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพ (การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุน) การส่งเสริมการเรียนรู้ภายในหมู่บ้าน ประโยชน์ที่สมาชิกกองทุนได้รับ หลังจากกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปผลตอบแทนทั้งทางตรงและทางอ้อม และค้นหาจุดด้อยหรือข้อบกพร่องของการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ที่จะใช้เป็นข้อมูลพัฒนา แก้ไขปรับปรุง ให้ดำเนินการต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการประเมินกระบวนการนี้เก็บข้อมูลเป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4) การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ หมู่ที่ 2 ว่าจะสอดคล้อง และสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน ที่ตั้งไว้ได้หรือไม่

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลประชากรหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ หมู่ที่ 2 ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จำนวนประชากรทั้งหมด 1,094 คน แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 538 คน เป็นเพศหญิงจำนวน 559 คน โดยมีจำนวนบ้านเรือนทั้งสิ้น 226 หลังคาเรือน มีประชากรอาศัยอยู่จริงจำนวน 163 หลังคาเรือน

ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ในครั้งนี้ สามารถกำหนดจำนวนประชากรออกมาให้อยู่ในรูปที่มีหน่วยเป็นหลังคาเรือน จึงได้จำนวนประชากรเท่ากับ 163 หลังคาเรือน

กลุ่มตัวอย่าง

หลักการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนที่ดีของประชากร ซึ่งมีอยู่ 5 วิธี ได้แก่

- 1) การสุ่มตัวอย่าง อย่างง่าย (Simple random sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างที่เปิดโอกาสให้แต่ละตัวอย่างมีโอกาสถูกเลือกเท่าๆ กัน ซึ่งจะมีลักษณะของประชากรที่กระจายกันคี่อยู่แล้ว
 - 2) การสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic random sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากรที่ได้จัดไว้เป็นระบบอยู่แล้ว
 - 3) กลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างจากแต่ละกลุ่มเพราะเชื่อว่าแต่ละกลุ่มเป็นตัวแทนของประชากรอยู่แล้ว
 - 4) การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratify random sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยแบ่งออกเป็นชั้น (Strata) เสียก่อนเพราะมีความเชื่อว่าประชากรมีความแตกต่างกันมาก ตามตัวแปรคุณลักษณะ
 - 5) การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage random sampling) เป็นการนำเอาวิธีสุ่มตัวอย่างทุกแบบมาประยุกต์ใช้ โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นหลายขั้นตอน
- สำหรับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ในครั้งนี้ สามารถสุ่มตัวอย่างของประชาชน โดยการเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling)

เนื่องจากลักษณะของการตั้งบ้านเรือนที่กระจายตัวซึ่งจะส่งผลถึงความหลากหลายของความคิด จำนวนหลังคาเรือนที่มีอยู่ไม่มากนัก จึงนำมาหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่นำมาคำนวณตัวสถิติ โดยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 30 ซึ่งจากจำนวนประชากร 163 หลังคาเรือน จะได้กลุ่มตัวอย่าง 50 หลังคาเรือน โดยมีเงื่อนไขในการหากกลุ่มตัวอย่างดังนี้

- 1) เป็นกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน 1 คนต่อหลังคาเรือน เพราะต้องการให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด และต้องการให้ข้อมูลเกิดความกระจายมากที่สุด
- 2) เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือใครก็ได้ ซึ่งเป็นบุคคลในครอบครัวที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป เพราะจะเป็นกลุ่มตัวอย่างที่สามารถแสดงความคิดจากข้อมูลที่ได้รับ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้ตรงกับสภาพความเป็นจริง และต้องเป็นบุคคลที่อยู่ในหมู่บ้านระหว่างการประเมิน
- 3) ผู้ให้ข้อมูลต้องมาจากทั้งที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
- 4) ผู้ให้ข้อมูลบางคนซึ่งอาจต้องให้ข้อมูลเฉพาะอย่าง หรือเฉพาะทาง เช่น แบบสัมภาษณ์ ซึ่งใช้ซักถามประเด็นที่จำเพาะ อาทิ ประวัติของหมู่บ้าน จะเป็นกลุ่มตัวอย่างที่จำเพาะเจาะจง

3.3 ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ได้จากการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน, ที่ประเมินตามแนวคิดเชิงระบบสามารถแบ่งออกเป็น 2 ระบบ และแต่ละระบบแบ่งออกเป็น 4 หมวด ได้แก่

ระบบA. การบริหารกองทุนหมู่บ้านระดับหมู่บ้าน

- หมวดที่ 1 ตัวชี้วัดบริบทและตัวแปร
- หมวดที่ 2 ตัวชี้วัด ปัจจัยนำเข้าและตัวแปร
- หมวดที่ 3 ตัวชี้วัดกระบวนการบริหารจัดการกองทุนและตัวแปร
- หมวดที่ 4 ตัวชี้วัดผลผลิตของกองทุนและตัวแปร

ระบบB. สมาชิกผู้กู้กองทุนรายกรณี

- หมวดที่ 1 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัวของผู้กู้แต่ละราย และตัวแปร
- หมวดที่ 2 ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าและตัวแปร
- หมวดที่ 3 ตัวชี้วัดกระบวนการดำเนินการของผู้กู้แต่ละรายและตัวแปร
- หมวดที่ 4 ตัวชี้วัดผลผลิตที่เกิดขึ้นและตัวแปร

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่ แบบรายงานต่างๆ(บร.) ซึ่งกำหนดโดยส่วนกลางหรือ สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินกองทุนหมู่บ้านชัชศรีจันทร์ มีดังนี้

- 1) แบบรายงาน บร.1 เป็นแบบรายงานการเก็บข้อมูลบริบทชุมชนของหมู่บ้าน
- 2) แบบรายงาน บร.2 เป็นแบบการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน
- 3) แบบรายงาน บร.3 เป็นแบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคติดที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน
- 4) แบบรายงาน บร.4 เป็นแบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
- 5) แบบรายงาน บร.5 เป็นแบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล
- 6) แบบรายงาน บร.6 เป็นแบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน ด้านกลุ่มอาชีพระดับหมู่บ้านและในระดับตำบล การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านต่างๆ วิธีการแก้ปัญหา และข้อเสนอแนะ
- 7) แบบรายงาน บร.7 เป็นแบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านในทัศนะของประชาชน
- 8) แบบรายงาน บร.8 เป็นแบบรายงาน โครงการเศรษฐกิจชุมชน
- 9) แบบรายงาน บร.9 เป็นแบบรายงานบันทึกการสัมภาษณ์ต่างๆ
- 10) แบบรายงาน บร.10 เป็นแบบรายงานสรุปบทเรียนชุมชนหรือหมู่บ้าน ทั้งในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล
- 11) แบบรายงาน บร.11 เป็นแบบรายงานผลการศึกษาเจาะลึกรายกรณีของผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน
- 12) แบบรายงาน บร.12 เป็นแบบรายงานผลการวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทของหมู่บ้าน และตำบล

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านชัชศรีจันทร์ ในครั้งนี้ ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลจากเอกสาร การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูลจากการสังเกต และการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน

3.5.1 เก็บข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่

- เอกสารกองทุนหมู่บ้าน จากการประชุมชี้แจงการปฏิบัติตามนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของสำนักงานเลขานุการ คณะอนุกรรมการสนับสนุนการติดตามการดำเนินงานของกองทุนฯ เพื่อศึกษานโยบายของกองทุนหมู่บ้าน

- เอกสารคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน (กทบข.2) เพื่อศึกษาความพร้อมในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน

- เอกสาร กชช.2 ค. และจปฐ. ของหมู่บ้านเพื่อศึกษาบริบทชุมชน ตามแบบรายงาน บร. 1

3.5.2 เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ได้แก่

- เรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านตามทัศนคติของตน ตามแบบรายงาน บร.3

- เรื่องการปฏิบัติงานรายเดือน เพื่อศึกษาความเคลื่อนไหวของกองทุน ตามแบบรายงาน บร.4

- เรื่องทัศนคติต่อการติดตามประเมินผล โครงการ ตามแบบรายงาน บร.9

- เรื่องตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน ตามแบบรายงาน บร.2

- เรื่องกระบวนการได้มาซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้าน ตามแบบรายงาน บร.9

- เรื่องการศึกษาเจาะลึกรายกรณี สำหรับผู้กู้ในกองทุนหมู่บ้าน

ตามแบบรายงานบร.11

3.5.3 เก็บข้อมูลจากการสังเกต ได้แก่

- การสังเกตการมีส่วนร่วมจากการเข้าประชุมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในแต่ละครั้ง

- การมีส่วนร่วมในการเข้าประชุมของประชาชนในหมู่บ้าน

- สังเกตการจัดทำบัญชีของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

3.5.4 การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน ได้แก่

- แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระดับหมู่บ้านและระดับตำบล ตามแบบรายงาน บร.5

- แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระดับหมู่บ้านและระดับตำบล ตามแบบรายงาน บร.6

- แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้านทั้งระดับหมู่บ้านและระดับตำบล ตามแบบรายงาน บร.10
- การวิเคราะห์การจัดทำแผนแม่บทชุมชน ทั้งระดับหมู่บ้านและระดับตำบล ตาม แบบรายงาน บร.12

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกได้เป็นสองประเภท คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลข แล้วสรุปผลโดยใช้ค่าสถิติ เพื่อที่จะนำค่าสถิติไปใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้ แล้วสรุปผลโดยการประมวลความคิดเห็นเป็นข้อความที่จะนำไปใช้อธิบายในประเด็นที่ต้องการ

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล โครงการกองทุนหมู่บ้าน ชัยศรีจันทร์ในครั้งนี้ใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสองประเภทซึ่ง สามารถจำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูล ได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน ตามแบบรายงาน บร.2 สถิติที่ใช้ในการบรรยายลักษณะของข้อมูล ใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistic) เป็นค่าสถิติที่แสดงลักษณะและแปรผลอย่างครอบคลุมเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยค่าสถิติที่นำมาใช้คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ซึ่งเป็นค่าสถิติพื้นฐานที่นำมาเปรียบเทียบกันที่แสดงว่า กลุ่มเป้าหมายคิดเป็นเท่าใด โดยอาศัยฐานข้อมูลที่มีฐานเท่ากับ 100 หน่วย มีสูตรในการคิดคำนวณ ดังนี้

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนกลุ่มเป้าหมาย}}{\text{จำนวนข้อมูลทั้งหมด}} \times 100$$

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลตามแบบรายงาน บร.1,บร.3,บร.4,บร.5,บร.6,บร.7,บร.8, บร.9,บร.10,บร.11 และ บร.12 จึงได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ หรือความคิดเห็น จากแบบรายงานซึ่งแบ่งเป็นประเด็นต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อความได้มาจาก แบบสอบถามการบันทึกผลการสัมภาษณ์ หรือจากการสังเกต โดยการนำข้อ

มุลมาดำเนินตามขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้หลักการของตรรกะ เพื่อหาข้อสรุปของข้อมูลที่สามารถนำไปอธิบายในประเด็นที่ต้องการคำตอบได้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์การติดตามประเมินโครงการ

ผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านซับริจันท์ ประกอบด้วยกรรายงาน ข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิดทฤษฎี ซิปป์ โมเดล (CIPP Model) ซึ่งประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

ตอนที่ 2 ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม

ตอนที่ 3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

ตอนที่ 4 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ 4 ประการ อันได้แก่

4.1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านซับริจันท์ บรรลุเป้าหมาย 5 ข้อ เพียงใด

4.2 เพื่อทราบว่ายังมีปัจจัยด้านบวกและด้านลบอะไรบ้างที่สนับสนุน หรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน

4.3 เพื่อทราบว่าได้เกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้หรือไม่ จากกระบวนการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้

4.4 เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

โดยจะใช้หลักการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Evaluation) เป็นสำคัญ สำหรับตัวชี้วัดหรือตัวแปรที่ผู้ประเมินไม่สามารถตั้งเกณฑ์การตัดสินค่า “ดี - เลว” ก็จะนำเสนอข้อมูลสภาพจริงเท่านั้น ส่วนตัวชี้วัดใดที่สมควรตั้งเกณฑ์ตัดสินค่าได้ ก็จะแสดงเกณฑ์นั้นอย่างชัดเจน ควบคู่ไปกับการเสนอข้อมูล และเสนอผลการตัดสิน

4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

เป้าหมายของการประเมินบริบทชุมชนจะทำการประเมิน 2 ระดับ คือ การประเมินบริบทชุมชนระดับประเทศ และ ระดับหมู่บ้าน

4.1.2 บริบทระดับประเทศ

1) ความยากจนของประเทศ

2) นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

- 3) สภาพแวดล้อมของประเทศ ด้านสุขภาพอนามัย
- 4) ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรไทย
- 5) วิกฤตครอบครัวไทยล่มสลาย
- 6) ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

1) ความยากจนของประเทศ

ในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อคนและสังคมโดยรวมทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนแผนเพื่อแก้ไขวิกฤตของประเทศ โดยเน้นการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การลดผลกระทบต่อการพัฒนาคนและสังคม การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งและกลับสู่สมดุล และการปรับระบบบริหารจัดการเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

วิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างรุนแรง ความพยายามในการแก้ไขปัญหาทั้งในระยะสั้นและในระยะปานกลางอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวอย่างช้าๆ และมีเสถียรภาพในระดับหนึ่ง เศรษฐกิจขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.4 ในปี 2543 จากที่เคยหดตัวต่ำสุดถึงร้อยละ 10.2 ในปี 2541 แต่ยังมีปัญหาในภาคในภาคการเงินและอสังหาริมทรัพย์ ปัญหานี้สาธารณะและปัญหาการขาดดุลงบประมาณ อันเป็นข้อจำกัดของการจัดสรรทรัพยากรในระยะต่อไป นอกจากนี้ เศรษฐกิจไทยยังมีการพึ่งพิงทุนเทคโนโลยี และตลาดต่างประเทศสูง ฐานการผลิตหลักของประเทศยังอ่อนแอ ไม่มีภูมิคุ้มกันที่เพียงพอ และสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนานวัตกรรม ทั้งไม่สามารถรับถ่ายทอดและแปรทุนเทคโนโลยีมาใช้ในการต่อยอดการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจที่มีต่อคนและสังคมได้ก่อให้เกิดปัญหาคุณภาพชีวิตของคนไทยมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้รุนแรงขึ้น กล่าวคือ ภาวะความยากจนที่มีแนวโน้มลดลงมาโดยตลอดในช่วงก่อนวิกฤตกลับเพิ่มสูงขึ้น จากร้อยละ 11.4 ของประชากรทั้งประเทศ หรือคิดเป็นจำนวนคนยากจน 6.8 ล้านคน ในปี 2539 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 15.9 หรือคิดเป็นจำนวนคนยากจน 9.9 ล้านคน ในปี 2542 และในช่วงเวลาเดียวกันการกระจายรายได้ก็แย่ลง โดยกลุ่มที่มีรายได้น้อยที่สุด 20 เปอร์เซ็นต์แรก มีสัดส่วนรายได้ลดลงจากร้อยละ 4.2 เหลือร้อยละ 3.8 ขณะที่กลุ่มคนที่มีรายได้สูงสุด 20 เปอร์เซ็นต์แรก มีรายได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 56.5 เป็นร้อยละ 58.5 อีกทั้งจำนวนคนว่างงานก็มีเพิ่มมากขึ้น

ก่อนช่วงการเกิดวิกฤตเกือบ 1 ล้านคน นอกจากนี้ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็เป็นปัญหารุนแรงส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในสังคมมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, 2544)

2) นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

การดำเนินการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบันเป็นอย่างมาก ดังนั้นรัฐบาลจึงให้ความสำคัญต่อการดำเนินการ SMEs ทุกประเภท เพราะส่วนแล้วแต่เป็นตัวแทนที่สำคัญในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของระดับประเทศ

ดังนั้นจึงเกิดนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งมั่นจะสร้างเสถียรภาพ และความมั่นคงในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ เพื่อประโยชน์สุขของประเทศ จึงมีนโยบายที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม(SMEs) โดยตรง อาทิ นโยบายการสร้างรายได้ นโยบายด้านพาณิชย์ และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ส่วนหนึ่งของนโยบายการสร้างรายได้ ที่ครอบคลุมถึงนโยบายด้านการบริการและการท่องเที่ยว มีนโยบายกล่าวไว้ดังนี้

นโยบายด้านการบริการและการท่องเที่ยว รัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมคุณภาพมาตรฐานในการให้บริการ และยกระดับความสามารถในการแข่งขันของภาคบริการและการท่องเที่ยวโดย

(1) การพัฒนาภาคบริการ จากการปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน จัดหน่วยงานและองค์กรเพื่อให้มีการใช้ศักยภาพบริการเต็มที่ รวมทั้งเร่งรัดพัฒนาผู้ประกอบการด้านบริการให้ความรู้ และทักษะทั้งด้านภาษา มาตรฐานการบริการและการจัดการ

(2) การส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้วยเร่งฟื้นฟูระดับความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้ไทยเป็นประจักษ์ของการท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้ ทั้งทางด้านการตลาด การขนส่ง การลงทุน การบริหารจัดการ รวมทั้งอุปสรรคในการท่องเที่ยว นอกจากนั้นได้มีแผนการท่องเที่ยว โดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก โดยการส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศเชื่อมกับวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และธุรกิจชุมชน เพื่อพัฒนาภาพการท่องเที่ยว และยกระดับประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการประชุมสัมมนา และแสดงสินค้าทางภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ได้มีแนวทางในการพัฒนาการเพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ทั้งการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์เชิงธรรมชาติ เชิง

คุณภาพ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ ทั้งในรูปแบบการจัดสหกรณ์การท่องเที่ยว และการพัฒนาพื้นที่ชุมชนทั้งการเพิ่มมาตรการการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัย และการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว (สำนักนายกรัฐมนตรี www.thaigov.go.th/ นโยบายรัฐบาล / นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs))

ทั้งนี้รัฐบาล ได้มองเห็นความสำคัญกับนโยบายด้านการบริการและท่องเที่ยวเพราะกลุ่มธุรกิจ SMEs ด้านการบริการและท่องเที่ยวได้ทำรายได้เข้าประเทศได้ปีละหลายล้านบาทอันมีผลสืบเนื่องมาจากการเติบโตของธุรกิจการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว ดังนั้นรัฐบาลร่วมมือกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ทำการวิจัย SMEs เชื่อมการท่องเที่ยวขึ้น ทั้งนี้เพื่อปรับแผนนโยบายของรัฐบาลให้มีโครงสร้างที่ดีขึ้น ในการวิจัยจะเป็นการปรับปรุงและพัฒนาในหลายด้าน การทำการวิจัยนี้จะเน้นไปที่ระบบกลไกจัดการท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชน บริหารจัดการท้องถิ่น ได้ดีขึ้นพร้อมกับปฏิรูประบบการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน

ศ.ดร. ปิยะวัติ บุญหลง ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กล่าวว่า

“ในด้านการอุตสาหกรรม จะเน้นไปที่ SMEs ทั้งในด้านแนวราบและแนวดิ่ง โดยจะเจาะเป็นประเภทอุตสาหกรรมซึ่งขณะนี้ถือว่า การวิจัยด้านนี้และงานนี้น้อยมาก และครั้งนี้จะเชื่อมต่อกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ด้วย เช่น อุตสาหกรรมอัญมณี อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นเรื่องใหญ่มาก และก็น่าแปลกกว่าไม่มีคลังสมองหรือคลังความรู้ในเรื่องการท่องเที่ยวอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ สกว. จะสนับสนุน และกำลังฟอร์มเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวจะครอบคลุมหลายๆด้าน ทั้งอุตสาหกรรมทรัพยากร การจัดการ อาหาร และบทบาทของ อบต.การจัดการท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นผู้ดูแลพื้นที่ท่องเที่ยว” (SMEs “การวิจัยSMEs เชื่อมท่องเที่ยว”. ฐานเศรษฐกิจ. 16-18 สิงหาคม 2544, หน้า41.)

จากนโยบายดังกล่าวรัฐบาลได้ตั้งงบประมาณให้กับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เพื่อนำมาสนับสนุนและปรับโครงสร้างต่างๆ ดังนี้

งบประมาณที่ททท. ขอแปรญัตติประจำปีงบประมาณ 2545

โครงการ	วงเงิน(ล้านบาท)
- การปรับปรุงตกแต่งสำนักงาน กอสพท.	15.6
- การจัดตั้งสำนักงาน กอสพท.	9.8
- การจัดตั้งคอนเวนชันรูโร	220
- โครงการเร่งด่วนเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว	258
- การจัดจ้างพนักงานของ ททท. เพิ่มอีก 50 คน	4.4
- การเปิดศูนย์ประสานงานด้านการท่องเที่ยว (สุโขทัย เพชรบูรณ์ เบตง)	11.1
- การส่งเสริมกิจกรรมปีท่องเที่ยวเชิงนิเวศนานาชาติ	2
- โครงการแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ	34
- โครงการศูนย์ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจการอนุรักษ์ทรัพยากร ทางการท่องเที่ยว จ.นครราชสีมา	54
- คิดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียพระราชวังบางปะอิน	4
- การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	763
- ค่าใช้จ่ายการดำเนินงานของตำรวจท่องเที่ยว	37
- การจัดซื้อที่ทำการถาวรของ ททท.	576
รวม	1,989

(ที่มา : ฐานเศรษฐกิจ. 19-22 สิงหาคม 2544, หน้า15.)

3) สภาพแวดล้อมของประเทศไทย ด้านสุขภาพอนามัย

คุณภาพชีวิตของชุมชนในเมืองด้านสุขภาพอนามัยพบว่า เมื่อมีความเจ็บป่วยการตั้งครุภร์เกิดขึ้น ทั้งอดีตและปัจจุบันประชาชนในชุมชนจะเข้ารักษาพยาบาลในโรงพยาบาลมากกว่าไปสถานอนามัย คลินิก หรือ หมอตำแยในชุมชน ปัจจุบันประชาชนก็ไปรับบริการในโรงพยาบาลมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่ก็ยังมีประชาชนบางกลุ่มที่ไม่ได้รับบริการสาธารณสุขชุมชนอยู่ เพราะอาจมีเงินไม่พอเพียงหรือบริการตามโรงพยาบาลในอดีตมีจำกัดเฉพาะในเมืองเท่านั้นจึงส่งผลให้ประชาชนเข้ารับบริการตามสถานบริการสาธารณสุขในชุมชน เพราะการเดินทางเข้าเมืองค่อนข้างลำบาก นอกจากมีอาการหนักจริง ๆ จึงจะส่งเข้าโรงพยาบาล ส่วนหนึ่งประชาชนด้วยการศึกษาและเศรษฐกิจไม่ค่อยดี จะใช้สถานบริการใกล้บ้านมากกว่าโรงพยาบาลส่วนกลุ่มที่ใช้

บริการในสถานบริการ โรงพยาบาลจะเป็นกลุ่มที่มีความรู้เศรษฐกิจค่อนข้างดีประกอบกับบริการของสถานพยาบาลในชุมชนไม่มีประสิทธิภาพ จึงส่งผลให้ประชาชนกลุ่มนี้ไปใช้บริการตามโรงพยาบาลมากขึ้น ปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนไปมาก ทำให้การคมนาคมสะดวก มีสถานบริการในโรงพยาบาลมาก คนมีการศึกษามากขึ้น และไปใช้บริการในโรงพยาบาลมากตามลำดับ ส่วนการเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ สมาชิกในครอบครัวจะดูแลกันเองในครอบครัว และครอบครัวไม่มีความรู้สึกที่สมาชิกที่ป่วยเป็นภาระหนักต่อครอบครัวแต่คิดว่าสมาชิกที่เจ็บป่วยนั้นไม่เป็นภาระต่อครอบครัว และเป็นโรคที่เกี่ยวกับ โรคอ่อนเพลียและ โรคทางเดินอาหาร โดยในกลุ่มอุตสาหกรรม เพราะเนื่องจากสภาพอากาศในอุตสาหกรรมที่เป็นพิษ มีออกซิเจนน้อยในบรรยากาศประกอบกับมีสารพิษต่าง ๆ ปนเปื้อนด้วย เมื่อสูดดมเข้าไปจึงทำให้เกิดอาการอ่อนเพลีย หรืออาจทำงานค่อนข้างหนักและทำงานหามรุ่งหามค่ำจึงไม่มีเวลาพักผ่อน ส่งผลให้สุขภาพกายอ่อนเพลียได้ การศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีและระดับอนุปริญญา รายได้มากกว่า 17,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป จะป่วยเป็นโรคอ่อนเพลียในอัตราสูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ และยังพบกลุ่ม โรคอื่น ๆ เช่น โรคเครียด โรคจิต โรคประสาท โรคเอดส์ ความพิการจากทำงาน และการติดสารเสพติด แต่พบในจำนวนน้อย ส่วนการรับรู้เรื่องการป้องกัน โรคเอดส์ ส่วนใหญ่จะรู้จากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ประชาชนในชุมชนชานเมืองนี้ก็ยังคงตระหนักถึงปัญหาโรคเอดส์ และจะใช้วิธีการป้องกันสถานบริการต่าง ๆ เมื่อไปเที่ยวก็จะใช้ถุงยางอนามัยในการป้องกันโรคเอดส์ในจำนวนมาก แต่มีบางกลุ่มในจำนวนน้อยในชุมชนนี้ที่ไม่รู้จักวิธีการป้องกัน โรคเอดส์และไม่ทราบว่า โรคเอดส์ติดต่อกันทางใดบ้างและเมื่อไปเที่ยวสถานบริการก็จะไม่ใช้วิธีใด ๆ ในการป้องกันโรคเอดส์ เมื่อมีเพศสัมพันธ์ ในชุมชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารการฉีควัคซีนอย่างดี จากสถานบริการต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชน เช่น สถานบริการสาธารณสุข โรงพยาบาลชุมชน สื่อโฆษณาต่าง ๆ ส่วนใหญ่ประชาชนจะนำลูกหลานไปรับบริการครบถ้วนจากสถานพยาบาล หรือโรงเรียน

การขาดสารอาหารในชุมชนชานเมืองนี้ยังไม่พบประชาชนที่เป็นแค่ประชาชนที่มีสุขภาพแข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บนับมีจำนวนน้อยมาก โดยอยู่ในกลุ่มการศึกษาระดับอนุปริญญาที่สุดประชาชนส่วนใหญ่จะมีค่ารักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายในด้านสุขภาพอนามัยมากกว่าในอดีต โดยเฉพาะ จะเกิดกับประชาชนในกลุ่มอาชีพอุตสาหกรรม ผู้ที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี ในอดีตสถานบริการและบริการดูแลเอาใจใส่ ของสถานบริการของรัฐบาลอยู่ไกลจากชุมชน ปัจจุบันมีสถานบริการและการบริการดูแลใกล้ชุมชนมากขึ้น

ในด้านการบริโภคอาหารและน้ำประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ยังคงนิยมปรุงอาหารเพื่อบริโภคภายในครัวเรือน ยังไม่นิยมซื้ออาหารสำเร็จรูปจากห้างสรรพสินค้าหรือตามตลาด ยัง

นิยมซื้ออาหารสดจากตลาดสดมาปรุงอาหาร เป็นส่วนใหญ่ส่วนเครื่องอุปโภคบริโภค เช่น เครื่องนุ่งห่ม และอุปกรณ์ภายในบ้านนั้นปัจจุบันประชาชนเปลี่ยนมาซื้อในห้างสรรพสินค้าเป็นส่วนใหญ่ และ โดยเฉพาะเพศหญิงในอดีตนิยมซื้อในตลาดนัดใกล้บ้าน การบริโภคน้ำสะอาดในอดีตนั้นน้ำฝนเป็นน้ำสะอาดที่ประชาชนทุกกลุ่มนิยมบริโภค โดยเฉพาะชุมชนชนเมือง แต่เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลกระทบต่อให้สภาพสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม และมีสารพิษเจือปนอยู่ในบรรยากาศมากมาย ทำให้น้ำฝนเมื่อตกมามีสารพิษและฝุ่นละอองเจือปนมากับน้ำด้วย จึงเป็นน้ำธรรมชาติที่ไม่สามารถบริโภคได้ จึงหันมานิยมบริโภคน้ำบรรจุขวดหรือน้ำกั้นแทนน้ำฝน โดยเฉพาะประชาชนในกลุ่มอาชีพพาณิชย์กรรมการ ข้าราชการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจ และจะรับข่าวสารข้อมูลและบันเทิงจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุดทั้งในอดีตและปัจจุบัน

การออกกำลังกายและการเล่นกีฬา จะใช้สถานที่ออกกำลังกายทั้งในอดีตและปัจจุบันนิยมใช้สถานที่ภายในที่อยู่อาศัย หรือสวนสาธารณะ ในชุมชนมากกว่า ไปตามศูนย์รับบริการออกกำลังกาย และกลุ่มที่ออกกำลังกายจะเป็นกลุ่มที่อยู่ในระดับกำลังศึกษามากกว่ากลุ่มระดับอื่น ๆ รายได้ประมาณเดือนละ 5,000 บาท และทำงานไม่ไกลจากที่อยู่อาศัยมากนัก ได้แก่ กลุ่มผู้มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีหรือระดับรายได้เดือนละ 17,000 บาทขึ้นไป

(รายงานการวิจัย เรื่องตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของคนไทยในสังคมอุตสาหกรรมใหม่ : ด้านครอบครัวสุขภาพอนามัยและ โภชนาการ, 2540 : 39 – 41)

4) ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรไทย

ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร ไทยเป็นปัญหาเรื้อรังมาเป็นเวลาช้านาน ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาปัญหาหนี้สิน ได้สร้างความทุกข์ยากให้แก่เกษตรกรเป็นอย่างมากและต่อเนื่อง ถึงแม้รัฐบาลที่ผ่านมาจะพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่ปรากฏว่าปัญหาหนี้สินของเกษตรกรก็ยังไม่ผ่อนคลายเท่าใดนัก จากการสำรวจของสำนักเศรษฐกิจการเกษตร ปีเพาะปลูก 2538/39 จำนวนหนี้สินเพื่อการเกษตร ปี 2539 จำนวนเงินทั้งสิ้น 82,768 ล้านบาท เป็นหนี้สินในสถาบัน 75,311 ล้านบาท (ร้อยละ 90.99 ของหนี้สินทั้งหมด) และหนี้สินนอกสถาบันมีประมาณ 7,457 ล้านบาท (ร้อยละ 9.01 ของหนี้สินทั้งหมด) หนี้สินในสถาบันส่วนใหญ่เกษตรกรกู้มาเงินมาจาก ธ.ก.ส. (ประมาณร้อยละ 63.12 ของเงินกู้ทั้งหมด) ส่วนหนี้สินนอกสถาบันนั้นส่วนใหญ่จะเป็นการกู้ยืมเงินจากญาติพี่น้อง (ประมาณร้อยละ 3.08 ของเงินกู้ทั้งหมด) เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับจำนวนผู้เป็นหนี้และหนี้สินของเกษตรกรแล้วปรากฏว่าจำนวนครัวเรือนเกษตรกรรวมจำนวนการเป็นหนี้เพิ่มขึ้น กล่าวคือ ในปีเพาะปลูก 2534/35 มีครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นหนี้

1,729,831 ครั้วเรือน (ร้อยละ 33.72 ของครั้วเรือนทั้งหมด) โดยมีหนี้สินเฉลี่ยครั้วเรือนละ 12,772 บาท และในปีเพาะปลูก 2538/39 มีครั้วเรือนเกษตรกรที่เป็นหนี้ 2,857,993 ครั้วเรือน (ร้อยละ 54.94 ของครั้วเรือนเกษตรกรทั้งหมด) โดยมีหนี้สินเฉลี่ยครั้วเรือนละ 24,672 บาท แต่พบว่าเกษตรกรในภาคกลางมีหนี้สินคงค้างชำระมากกว่าภาคอื่น ๆ คือ 40,072 บาทต่อครั้วเรือน (31 มีนาคม 2539) และภาคอีสานมีหนี้สินค้างชำระต่ำกว่าภาคอื่น ๆ คือ 16,485 บาทต่อครั้วเรือน เกี่ยวกับเรื่องสินเชื่อหนี้สินของเกษตรกรมีการกู้ยืมในรูปสินเชื่อ 15,048.83 บาทต่อครั้วเรือน โดยส่วนใหญ่นำไปใช้ทางด้านการเกษตร คือ ร้อยละ 70.39 ของเงินสินเชื่อทั้งหมดทั้งนี้ภาคกลางมีจำนวนสินเชื่อสูงสุดคือ 21,648.12 บาทต่อครั้วเรือน ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนหนี้สินน้อยกว่าภาคอื่น ๆ คือ 13,037.36 บาทต่อครั้วเรือน

จากการที่ภาวะหนี้สินของเกษตรกร จากอดีตจนถึงปัจจุบันเพิ่มสูงขึ้นนั้นจะส่งผลกระทบต่อและเป็นอันตรายต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมการเมืองของประเทศจะเห็นได้จากกรณีเรียกร้องผ่านองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้ รัฐบาลรีบเร่งแก้ไข (ข่าวเศรษฐกิจการเกษตร : ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรไทย, 2541: 5-9)

5) วิกฤตครอบครัวยุคไทยล่มสลาย

ครอบครัวยุคโลกาภิวัตน์ มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมาก นักวิชาการหลายท่านได้แสดงความเป็นห่วงต่อสถาบันครอบครัวไทย เนื่องจากว่า ครอบครัวถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาสมาชิกในครอบครัวให้เติบโตขึ้นเป็นประชากรที่มีคุณภาพของสังคม จากบทความเรื่อง “ปฏิรูปครอบครัว : ปฏิรูปครอบครัว” ของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ กล่าวว่า “จุดกำเนิดของปัญหาสังคมจำนวนมาก ล้วนมีสาเหตุเกิดขึ้น เนื่องจากครอบครัวปราศจากความรัก ความเข้าใจ ความผูกพัน และความสำนึกในหน้าที่รับผิดชอบของพ่อและแม่อย่างที่เราควรจะเป็น” ซึ่งหมายความว่า ครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นในการวางรากฐานความคิดที่ดีและแนวพฤติกรรมการค้าเนินชีวิตที่ถูกต้อง ให้กับสมาชิกในสังคม เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ เห็นว่า ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญหน้ากับ “วิกฤตครอบครัวยุคไทยล่มสลาย” สังคมไทยจึงควรมี “การปฏิรูปครอบครัว” เพื่อรื้อฟื้นสภาพครอบครัวให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งจะป้องกันให้การเจริญเติบโตของประเทศไม่เกิดลักษณะแบบ “กลวงภายใน”

ปัจจัยความอยู่รอดทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดให้สภาพครอบครัวแตกต่างไปจากเดิม การเคลื่อนย้ายจากสังคมเกษตรกรรมกลายเป็นสังคมกึ่งอุตสาหกรรม การอพยพแรงงานจาก

ชนบท ทำให้โครงสร้างและความสัมพันธ์ในครอบครัวไทยเปลี่ยนไป และเข้าสู่สถานการณ์ที่เรียกว่า “วิกฤตครอบครัวล่มสลาย” ครอบครัวไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะดังต่อไปนี้คือ

(1) หลายครอบครัวในชนบทพ่อแม่ไปทำงานในเมือง ทิ้งลูกไว้กับปู่ย่า ตายาย ในชนบท เด็กขาดที่พึ่งและขาดผู้นำครอบครัว ขาดความรัก ขาดความอบอุ่น

(2) หลายครอบครัวทั้งสามีภรรยา ต่างต้องทำงานอย่างเต็มที่ เพื่อหารายได้ให้มากที่สุด ทำให้มีเวลาใช้ชีวิตร่วมกันน้อยลง ครอบครัวบางรายต้องแยกกันอยู่เพื่อหาเลี้ยงชีพ เพราะภาวะบังคับทางเศรษฐกิจ

(3) การที่ทุกคนมุ่งเน้นที่การทำงานเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินมากที่สุดทำให้การใช้เวลาในครอบครัวน้อยลง ความเครียดมีมากขึ้น เกิดปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง หรือเด็กได้รับการเลี้ยงดูโดยใช้ทรัพย์สินของมากกว่าความอบอุ่นทางใจ อันก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา

(4) ปัจจัยด้านค่านิยมสังคมไทยที่เป็น สังคมวัตถุนิยม หรือสังคมบริโภคนิยม ให้คุณค่าแก่ทรัพย์สินสมบัติและความมั่งคั่งสูง คนในเมืองต่างดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งงานที่มีเงินมาก ๆ เกิดค่านิยมวัดคุณค่าคนที่ผลของงาน ใครทำงานและร่ำรวยมากก็ได้รับการยกย่อง ในสังคมมีการแข่งขันกันสูง แม้กระทั่งเด็กนักเรียนมีเป้าหมายเพียงเพื่อให้เรียนจบออกมามีความรู้ที่ทำงานได้เงินมากกว่าคนอื่น เป็นต้น

(5) คนหนุ่มสาวละทิ้งครอบครัวในชนบท เพื่อหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น คนจำนวนหนึ่งแสวงหาทรัพย์สินด้วยวิธีง่ายที่สุดในสังคมเมือง โดยไม่ได้ใส่ใจในเรื่องของศีลธรรมและความถูกต้อง ผู้หญิงจากหลายหมู่บ้านทางภาคเหนือยินดีเข้ามาขายบริการทางเพศและส่งเงินกลับให้ครอบครัว

(6) การดำเนินชีวิตมุ่งเน้นความเจริญทางด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ ส่งผลทำให้สังคมไทยให้ความสำคัญกับคน เป็นเพียงผู้ที่ทำให้มีผลผลิตเท่านั้น ก่อให้เกิดการเห็นคุณค่าคนบนพื้นฐานใหม่คือ “ค่าของคน อยู่ที่ผลของงาน” สังคมไทยจึงเป็นสังคมแบบปากกัดตีนถีบ คนแข่งขันกันมากขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่คำนึงถึงจิตใจกันน้อยลง

(7) ลักษณะอุปนิสัยคนไทยชอบที่ รักความสะดวกสบาย ไม่ชอบการรับผิดชอบมาก ทำให้มีแนวโน้มสูงต่อการรับอิทธิพลและเลียนแบบกัน ไม่ต้องผูกพันตัวในการแต่งงาน ทำให้สายใยเชื่อมโยงของครอบครัวบอบบางลง กล่าวคือ สายใยที่เชื่อมระหว่างชาย (สามี) ต่อ หญิง (ภรรยา) และสายใยที่เชื่อมระหว่างชาย (บิดา) ต่อลูกบอบบางแตกหักง่าย พ่ออาจจะทิ้งแม่และลูกออกจากบ้านไปอย่างง่าย ๆ เพราะไม่มีความผูกพันที่เหนียวแน่นพอ (เกรียงไกร เจริญวงศ์ศักดิ์, 2540 : 12)

จากสภาพการณ์ของครอบครัวไทยดังกล่าว อาจถือได้ว่าครอบครัวอาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่สำคัญที่นำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาเด็กขาดความอบอุ่น ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาความรุนแรงของครอบครัว ปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเยาวชน ปัญหาการคิดสารเสพติด ปัญหายาบ้า และปัญหาการก่อคดีอาชญากรรมต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้นถึงเวลาที่คน "ทุกคน" ในสังคมไทยควรหันกลับมาวิเคราะห์ห้บทบาทที่แท้จริงของตนเองที่มีต่อครอบครัวว่าจะต้องมีบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบ (สถาบันครอบครัว : มุมมองของนักสวัสดิการสังคม., 2540 : 218 – 220)

6) ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

สภาวะสถานการณ์ประเทศไทยในปัจจุบัน กระแสค่านิยม และวัฒนธรรมของคนไทยเปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นค่านิยมและวัฒนธรรมการซื้อสินค้าบริโภคและอุปโภค การรับประทานอาหาร การแต่งกาย และรวมถึงสถานที่ซื้อสินค้า ซึ่งที่กล่าวมานี้เป็นตัวแปรและตัวชี้วัดที่สำคัญยิ่ง และยังส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของระดับประเทศที่สามารถนำมาวัดการเสียดุลการค้าระดับประเทศได้อีกด้วย

ค่านิยมการเลือกสถานที่ซื้อสินค้าของไทยปัจจุบันเปลี่ยนไปมาก จากเดิมลักษณะการซื้อสินค้าของคนไทยจะซื้อตามร้านขายของชำที่ตั้งอยู่ตามสถานที่ชุมชนต่างๆ หรือในตลาดขายสินค้าซึ่งเป็นศูนย์รวมสินค้าทั้งอุปโภคและบริโภคหลากหลายชนิด และราคาค่อนข้างย่อมเยา แต่ปัจจุบันลักษณะการซื้อสินค้าของคนไทยเปลี่ยนไปโดยหันมาเลือกซื้อสินค้าตามห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่หรือซูเปอร์มาร์เก็ตแทนการซื้อสินค้าตามท้องตลาดหรือร้านขายของชำ ทั้งนี้มีสาเหตุจากกลยุทธ์การบริหารจัดการหรือกลยุทธ์การตลาด ของกลุ่มธุรกิจห้างสรรพสินค้า อาทิ

1) การขยายตัวของกลุ่มธุรกิจห้างสรรพสินค้า ที่จากเดิมดำเนินธุรกิจอยู่แต่ในท้องที่ ที่มีกำลังการซื้อที่ดี หรือ ที่อยู่ในย่านของความเจริญเช่นในเมืองใหญ่เท่านั้น แต่ปัจจุบันห้างสรรพสินค้าเกิดการแข่งขันทางธุรกิจกันมากจึงเกิดการขยายอาณาเขตสาขาธุรกิจของตนเอง ออกนอกเขตเมืองหันมาตั้งสาขาคตามต่างจังหวัดเพิ่มเพื่อความอยู่รอด และเพื่อแสดงศักยภาพของธุรกิจ

2) ห้างสรรพสินค้าเป็นศูนย์รวมสินค้าทุกชนิด ทั้งสินค้าที่ผลิตในประเทศไทย และสินค้าสั่งนำเข้าจากต่างประเทศ

3) ราคาสินค้าที่ห้างสรรพสินค้า คิราขายนั้นถูกกว่าท้องตลาดในชุมชน และร้านขายของชำเหมาะกับการซื้อสินค้าจำนวนมากๆ

4) ลักษณะตั้งราคาสินค้า ห้างสรรพสินค้าจะขายสินค้า 2 รูปแบบในสถานที่ เดียวคือขายราคาปลีก และราคาส่ง ที่ผู้ซื้อเลือกซื้อได้ตามสะดวก ซึ่งเป็นการตั้งราคาแบบเหยื่อล่อ การตั้งราคาแบบจิตวิทยา การตั้งราคาแบบจงใจ การตั้งราคาลักษณะนี้สามารถนำมาใช้ได้กับคนไทย

5) ความสะดวกสบายในขณะที่เดินเลือกซื้อสินค้า ความสะดวกสบายที่ห้างสรรพสินค้าจัดสวัสดิการให้กับลูกค้า หลักการใช้กลยุทธ์การตลาด คือ

- รูปแบบการจัดวางสินค้า ลูกค้าเดินเลือกซื้อสินค้าได้ตามสะดวก
- บรรยากาศในห้างสรรพสินค้า ห้างสรรพสินค้าทุกแห่งจะติดตั้งเครื่องปรับอากาศ ทำให้เดินเลือกซื้อได้อย่างสบายใจอากาศไม่ร้อนทำให้บรรยากาศในห้างไม่แออัด
- ศูนย์รวมสิ่งอำนวยความสะดวก อาทิ ศูนย์เครื่องเล่นของเด็ก สวนสัตว์ สวนน้ำ สวนสนุก ศูนย์อาหาร ซึ่งเป็นจุดสนใจหนึ่งที่ผู้ปกครองพาเด็กๆ มาเที่ยวพักผ่อน และเดินซื้อสินค้าในสถานที่เดียวกันในวันเดียว

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ห้างสรรพสินค้าในยุคของการค้าเสรี เข้ามาเปลี่ยนวิถีชีวิตค่านิยมเดินห้างของคนไทยได้มาก ซึ่งห้างสรรพสินค้าชื่อดัง อาทิ ห้างบิ๊กซี แม็คโคร เทสโก้ โลตัส คาร์ฟูร์ ทั้ง 4 บริษัทมีสาขามากกว่า 30 สาขา ซึ่งเป็นห้างที่ทำการค้าแบบค้าปลีกและค้าส่งที่ราคาถูกทั้งสิ้น และห้างเดอะมอลล์ ที่มีไม่กี่แห่งในประเทศไทยแต่สาขาแต่ละสาขามีขนาดใหญ่และมีศักยภาพและเป็นศูนย์รวมทุกอย่างในสถานที่เดียว การขยายสาขาของห้างสรรพสินค้ามากมายในประเทศนั้นทำให้ลักษณะการซื้อสินค้าของคนไทยเปลี่ยนไป โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ต่างจังหวัดนิยมมาซื้อสินค้าในห้างสรรพสินค้ากันมาก สาเหตุเพราะสินค้าในห้างราคาถูกกว่าตามท้องตลาดในชุมชน และผนวกกับบรรยากาศในห้างและสิ่งอำนวยความสะดวก ห้างสรรพสินค้ายักษ์ใหญ่ทั้ง 5 บริษัทนี้เป็นห้างที่มีนักลงทุนเป็นชาวต่างชาติรวมอยู่ด้วย

ผู้จัดการห้างเทสโก้ โลตัส และ ห้างบิ๊กซี กล่าวว่า " การที่ประเทศไทยเปิดการค้าเสรีนี้ ทำให้ห้างสรรพสินค้าขยายสาขาเพิ่มขึ้น จะสร้างประโยชน์ให้กับผู้บริโภค เพราะทำให้สินค้ามีราคาถูกลง ทำให้ผู้บริโภค ได้ซื้อสินค้าที่มีปริมาณที่มากกว่าราคาถูกเป็นการลดค่าใช้จ่ายได้ระดับหนึ่งด้วย" (ตลาด : "กลยุทธ์ด้านภาพค้าปลีกพันธุ์เทศ". ฐานเศรษฐกิจ. 5-7 กรกฎาคม 2544 , หน้า17.)

จากอิทธิพลของดังกล่าวทำให้ค่านิยมและวัฒนธรรมการซื้อสินค้าของคนไทย ที่หันมาเดินซื้อสินค้าในห้างสรรพสินค้า ทำให้ส่งผลกระทบต่อร้านขายของชำคตามท้องตลาดชุมชนหรืออยู่โซนที่ห้างสรรพสินค้าตั้งอยู่ขาดทุน ประเทศเสียดุลการค้าเพราะผู้ที่เป็นเจ้าของกิจการเป็นชาวต่างชาติ การใช้จ่ายของคนไทยพุ่งเพิ่มขึ้น

4.1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1) ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน / ชุมชน

บ้านชัยศรีจันทร์ หมู่ 2 เมื่อปี พ.ศ.2512 ได้มีประชากรกลุ่มหนึ่งได้อพยพเข้ามาอยู่ซึ่งประกอบด้วย นายดี พานทอง พ่อใหญ่ โคล่ เลียบจันทิก นายมี ศรีสุภาพ ตาแก้ว และนายหวัง ไม่ทราบนามสกุล ซึ่งส่วนใหญ่อพยพมาจาก อ.หล่มเก่า จ.เพชรบูรณ์ และจังหวัดสุรินทร์ เข้ามาอาศัยในพื้นที่ดังกล่าว สาเหตุเพราะบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ มีสัตว์ป่าและของป่ามากมาย นอกจากนั้นยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวใจ มีน้ำซับไหลผ่านตลอดทั้งปี บริเวณที่น้ำซับไหลออกมานั้นมีต้นยางขนาดใหญ่ แต่ปัจจุบันนี้ต้นยางใหญ่ดังกล่าวได้โค่นล้มไปแล้ว ชาวบ้านที่มาอยู่จึงถือเอาลักษณะของน้ำที่ไหลตลอดทั้งปีนั้นเป็นชื่อหมู่บ้านจึงเรียกว่า บ้านชัย และเดิมคำว่า ศรีจันทร์ เพื่อเป็นสิริมงคล จึงรวมเรียกว่า “บ้านชัยศรีจันทร์” มาจนถึงปัจจุบัน

สาเหตุการอพยพมาตั้งถิ่นฐาน ชาวบ้านที่มาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านกลุ่มแรกเลือกตั้งบ้านเรือนตามพื้นที่ในการจับจองสำหรับทำการเกษตรซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นที่ราบลุ่มมีแหล่งน้ำไหลผ่าน และใช้เส้นทางเกวียนที่ใช้วัวลากเป็นเส้นทางในการคมนาคม สภาพบ้านเรือนในอดีตเป็นบ้านไม้มีได้สูงสำหรับสัตว์เลื้อย เช่น โค กระบือ

สภาพทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านในอดีต เป็นที่ราบลุ่มเชิงภูเขามีแหล่งน้ำไหลผ่าน มีต้นไม้ขนาดใหญ่เป็นจำนวนมาก มีสัตว์ป่ามากมาย เป็นทุ่งหญ้าที่เหมาะสมต่อการเลี้ยงสัตว์

สภาพทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านในปัจจุบัน สภาพป่าส่วนใหญ่เป็นป่าเสื่อมโทรมเพราะชาวบ้านบุกรุกเป็นที่ดินทำกิน น้ำในคลอง ในห้วยไม่มีอีกแล้ว แต่เป็นทางน้ำหลากในช่วงฤดูฝนเท่านั้น แต่ก็ยังมีหน่วยงานทางราชการ ซึ่งก็คือ กรมป่าไม้ ซึ่งส่งเจ้าหน้าที่ป่าไม้มาปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับชาวบ้านเพื่อร่วมกันอนุรักษ์ผืนป่าของบ้านชัยศรีจันทร์

อาชีพของชาวบ้านในครั้งแรกคือ หาของป่า ถ่าสัตว์ ผ่าฟัน ทำไร่เลื่อนลอยซึ่งจะปลูกกะหล่ำ ข้าวโพด มันสำปะหลัง และเลี้ยงสัตว์

อาชีพที่เกิดขึ้นใหม่คือ อาชีพรับราชการทำสวน ค้าขาย เป็นพนักงานโรงงาน และตีหิน

การเปลี่ยนแปลงด้านสาธารณูปโภค

ถนนเริ่มก่อสร้างหมู่บ้านมีสภาพถนนแบบ ทางเกวียน เมื่อ พ.ศ. 2495 ยาว 4,500 เมตร เป็นถนนลูกรัง เมื่อ พ.ศ. 2541 ยาว 2,500 เมตร เป็นถนนคอนกรีต สร้างเมื่อ พ.ศ. 2542 ซึ่ง ยาว 800 เมตร

ไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้านเมื่อ พ.ศ. 2530

ประปาหมู่บ้านสร้างเมื่อ พ.ศ. 2534

2) สภาพปัจจุบัน

ก. ประชากร

ในหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ มีครัวเรือน 226 ครอบครั้ว มีบ้าน 163 หลังคาเรือน มี ประชากร ทั้งหมด 1,094 คน ชาย 535 คน หญิง 559 คน ภายในหมู่บ้านมีจำนวนกลุ่ม ประชากรที่มีช่วงอายุ 18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม มากที่สุด คือ 495 คน คิดเป็นร้อยละ 45.25 ของ จำนวนประชากรภายในหมู่บ้านทั้งหมด รองลงมา คือ กลุ่มประชากรในช่วงอายุ 3 ปี 1 วัน – 6 ปี เต็ม คือ 99 คน คิดเป็นร้อยละ 9.04 ของจำนวนประชากรภายในหมู่บ้านทั้งหมด ส่วนกลุ่มประชา กรที่มีน้อยที่สุดในหมู่บ้าน คือ กลุ่มประชากรในช่วงอายุ 60 ปี 1 วันขึ้นไป จำนวน 67 คน คิดเป็น ร้อยละ 6.12 ของจำนวนประชากรภายในหมู่บ้านทั้งหมด

ตารางที่ 4.1 จำนวน และร้อยละของประชากรบ้านชัยศรีจันทร์ จำแนกตามวัยของประชากร

วัย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 วัน - 3 ปีเต็ม	95	8.68
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	99	9.04
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	82	7.49
12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	85	7.77
14 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	92	8.41
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	495	45.25
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	79	7.22
60 ปี 1 วันขึ้นไป	67	6.12
รวม	1,094	100

ข. การประกอบอาชีพ

ลักษณะการประกอบอาชีพภายในหมู่บ้าน มีการประกอบอาชีพรับจ้าง มากที่สุด มีจำนวน 124 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 54.87 ของจำนวนครอบครัวทั้งหมดภายใน หมู่บ้าน รองลงมา คือ อาชีพทำไร่ มีจำนวน 60 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 26.55 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดภายในหมู่บ้าน

ตารางที่ 4.2 จำนวนร้อยละของการประกอบอาชีพ ในหมู่บ้าน

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
ค้าขาย	8	3.54
รับจ้าง	124	54.87
ทำนา	7	3.09
ทำสวน	8	3.54
รับราชการ	10	4.42
หัตถกรรมหัตถราย	3	1.33
ทำไร่	60	26.55

ง. ครอบครัวที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง

ชาวบ้านที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองทั้งหมดมีจำนวน 128 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 56.63 ของจำนวนครอบครัวทั้งหมดภายในหมู่บ้าน ชาวบ้านที่มีที่ดินทำกินมากที่สุดคือ มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง 1-5 ไร่ มีจำนวน 75 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 33.18 ของครอบครัวทั้งหมดภายในหมู่บ้าน รองลงมาคือ มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง 50 ไร่ขึ้นไป มีจำนวน 20 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 8.85 ของครอบครัวทั้งหมดภายในหมู่บ้านและ ชาวบ้านมีที่ดินทำกินเป็นของตนเองน้อยที่สุดคือ 6-10 ไร่ขึ้นไป มีจำนวน 8 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 3.54 ของครอบครัวทั้งหมดภายในหมู่บ้าน

ตารางที่ 4.3 ร้อยละของประชากรในหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ ที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง

จำนวนไร่	จำนวนครอบครัว	ร้อยละ
1 - 5 ไร่	75	33.18
6 - 10 ไร่	8	3.54
11 - 12 ไร่	10	4.42
13 - 50 ไร่	15	6.64
50 ไร่ขึ้นไป	20	8.85
รวม	128	56.64

ที่ดินยังไม่ได้เอกสารสิทธิ์ จำนวน 162 ครอบครัว รวม 1,000 ไร่
ประเภทการทำนา นาค้า ซึ่งเป็นการทำนานอกพื้นที่ทั้งหมด

ค. การศึกษา

ภายในหมู่บ้านชัยศรีจันทร์มีโรงเรียนในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา และขยายโอกาส 1 แห่ง ชื่อโรงเรียนบ้านชัยศรีจันทร์ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2514 มีครูทั้งหมด 6 คน นอกจากจะมีโรงเรียนในหมู่บ้านแล้ว นักเรียนส่วนใหญ่จะออกไปเรียนนอกหมู่บ้าน คือ นักเรียนระดับประถมศึกษาจะเรียนที่โรงเรียนนิคมมิตรวิทยาการ ส่วนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจะเรียนที่โรงเรียนคลองไผ่วิทยา และนักเรียนที่เรียนในระดับที่สูงกว่านี้จะเรียนที่ในตัวจังหวัด

ตารางที่ 4.4 จำนวนร้อยละของนักเรียนโรงเรียนบ้านชัยศรีจันทร์ จำแนกตามระดับชั้น

ระดับชั้น	จำนวน(คน)	คิดเป็นร้อยละ
อนุบาล 1	10	11.23
อนุบาล 2	24	26.96
ป.1	8	8.98
ป.2	7	7.86
ป.3	7	7.86
ป.4	12	13.48
ป.5	13	14.60
ป.6	8	8.98
รวม	89	100

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของสมาชิกในหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ที่ไปศึกษานอกหมู่บ้าน

ระดับการศึกษา	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ระดับประถมศึกษา	55	50
ระดับมัธยมศึกษา	50	45.45
นักศึกษาผู้ใหญ่	3	2.72
สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา	2	1.18
รวม	110	100

ในหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ มีผู้อ่านหนังสือไม่ออก จำนวน 15 คน

จ. สภาพปัจจุบันในหมู่บ้านชัยศรีจันทร์

มีร้านค้า 8 ร้าน ไม่มีการจ้างงาน ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมภายในหมู่บ้าน
มีสัตว์เลี้ยง วัว 500 ตัว, เป็ด 40 ตัว, ไก่ 2,432 ตัว

ปัจจุบันมีแหล่งน้ำ (ทั้งของสาธารณะและส่วนบุคคล)

แหล่งน้ำที่สำคัญในหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ คือ น้ำฝน และน้ำที่ไหลตามคลองน้ำ

ตารางที่ 4.5 จำนวนแหล่งน้ำและการใช้น้ำจำแนกตามแหล่งน้ำ

ชนิดแหล่งน้ำ	จำนวน	ใช้ได้ตลอดปี	ไม่ตลอดปี
บ่อน้ำดิน	2	-	11
ฝายกั้นน้ำ	1	1	-
คลองน้ำ	1	-	1

4.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน

1) มีพื้นที่ทำการเกษตร 2,000 ไร่ เป็นที่สวน 300 ไร่

2) ทั้งหมู่บ้านซื้อปุ๋ยเคมีปีละ 263 กระสอบ ใช้ปุ๋ยคอก 273 กระสอบ

3) มีผลผลิตอื่น ๆ

1. ทำสวนมะม่วง จำนวน 10 ครอบครั

ได้ผลผลิตทั้งหมู่บ้าน ประมาณ 650,000 บาท/ปี

2. ทำสวนน้อยหน่า จำนวน 10 ครอบครั

ได้ผลผลิตทั้งหมู่บ้าน ประมาณ 200,000 บาท/ปี

3. ทำสวนขนุน	จำนวน	6	ครอบครัว
ได้ผลผลิตทั้งหมดบ้าน ประมาณ		240,000	บาท/ปี
4. ทำไร่มันสำปะหลัง	จำนวน	76	ครอบครัว
ได้ผลผลิตทั้งหมดบ้าน ประมาณ		1,240,000	บาท/ปี
5. ทำไร่ข้าวโพด	จำนวน	30	ครอบครัว
ได้ผลผลิตทั้งหมดบ้าน ประมาณ		800,000	บาท/ปี

5) ราษฎรในหมู่บ้านออกไปขายแรงงานต่างถิ่น จำนวน 18 ครอบครัว มีจำนวน 36 คน ทุกคนที่ไปทำงานส่งเงินเข้าหมู่บ้านรวมทั้งหมคประมาณปีละ 229,204 บาท

6) รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านต่อปีในแต่ละครอบครัวในหมู่บ้านช่วงที่มีมากที่สุดคือ 50,000 – 100,000 บาท จำนวน 18 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 32.72 ของครอบครัวในหมู่บ้าน รองลงมา คือ ช่วง 20,001-30,000 บาท มีจำนวน 15 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 27.27 น้อยที่สุด คือ ช่วง 1,000-5,000 บาท มีจำนวน 2 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 3.63

ตารางที่ 4.6 ร้อยละของรายได้ของประชาชนในหมู่บ้านชัยศรีจันทร์

ช่วงของรายได้ (บาท/ปี)	ร้อยละ	จำนวนครอบครัว
1,000 - 5,000	3.63	2
5,001 - 10,000	5.45	3
10,001 - 20,000	7.27	4
20,001 - 30,000	27.27	15
30,001 - 50,000	12.72	7
50,001 - 100,000	32.72	18
100,000 ขึ้นไป	10.90	6
รวม	100	55

4.2.4 ด้านวัฒนธรรม

มีวัดจำนวน 1 แห่ง ชื่อ สำนักสงฆ์ศรีจันทร์าราม มีพระ 3 รูป

ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาไทย ภาษาไทยโคราช และภาษาไทยอีสาน

1) ภูมิปัญญาชาวบ้าน

(ก) ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม จักสาน และถักทอ ได้แก่

1. นางเสนาะ อ้วนจันทิก อายุ 42 ปี เชี่ยวชาญด้านการตัดเย็บเสื้อผ้า
2. นางอำพร แพงจันทิก อายุ 40 ปี เชี่ยวชาญด้านการตัดเย็บเสื้อผ้า
3. นางลำควน การณวงศ์ อายุ 50 ปี เชี่ยวชาญด้านการตัดเย็บเสื้อผ้า

(ข) ด้านการนวดแผนไทย

1. นางพรทิพย์ ดีจันทิก อายุ 35 ปี เชี่ยวชาญด้านการนวดแผนโบราณ
2. นางสาวเรียง เชื้อจันทิก อายุ 25 ปี เชี่ยวชาญด้านการนวดแผนโบราณ

(ค) ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน

ชื่อกลุ่ม กองทุนเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2541

ประธานชื่อ นางเสนาะ อ้วนจันทิก อายุ 42 ปี

(ช) ด้านองค์กรกลุ่มชุมชน

ชื่อกลุ่ม กลุ่มออมทรัพย์สังกะชุมชน ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2544 ประธานกองทุน

ชื่อ นายอำนาจ ศรีแสง อายุ 54 ปี

2) วัฒนธรรมประเพณีที่เด่น ๆ

ในรอบหนึ่งปีในหมู่บ้านมีการทำบุญหรืองานประเพณี ดังนี้

เดือน มกราคม	ทำบุญประเพณี	งานปีใหม่
เดือน กุมภาพันธ์	ทำบุญประเพณี	-
เดือน มีนาคม	ทำบุญประเพณี	-
เดือน เมษายน	ทำบุญประเพณี	บุญสงกรานต์
เดือน พฤษภาคม	ทำบุญประเพณี	บุญกลางบ้าน
เดือน มิถุนายน	ทำบุญประเพณี	-
เดือน กรกฎาคม	ทำบุญประเพณี	บุญเข้าพรรษา
เดือน สิงหาคม	ทำบุญประเพณี	-
เดือน กันยายน	ทำบุญประเพณี	-
เดือน ตุลาคม	ทำบุญประเพณี	บุญออกพรรษา
เดือน พฤศจิกายน	ทำบุญประเพณี	ลอยกระทง
เดือน ธันวาคม	ทำบุญประเพณี	-

3) ผู้ที่ราษฎรในหมู่บ้านให้ความนับถือ คือ

1. นายอำนาจ ศรีแสง
2. นายสมหมาย แก้วโพธิ์กลาง
3. เจ้าอาวาสวัด
4. ครูใหญ่

4) ถ้าราษฎรในหมู่บ้านมีความจำเป็นเรื่องเงินจะไปขอความช่วยเหลือจากบุคคล ดังนี้

1. กองทุนสงเคราะห์หมู่บ้าน
2. นายทุน
3. ช.ก.ส.

4.2.5 ข้อมูลด้านอื่นๆ

1) คณะกรรมการหมู่บ้าน

ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายอำนาจ ศรีแสง การศึกษาสูงสุด ป.4

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นายเสริมวิทย์ ลาจันท์ก การศึกษาสูงสุด ป.4

คณะกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย

1. นายอำนาจ ศรีแสง	การศึกษาสูงสุด	ป. 4
2. นายเสริมวิทย์ ลาจันท์ก	การศึกษาสูงสุด	ป. 4
3. นางเสนาะ อ้วนจันท์ก	การศึกษาสูงสุด	ม. 3
4. นางพรทิพย์ ดิฉันท์ก	การศึกษาสูงสุด	ป. 6
5. นายอนันต์ มีจันท์ก	การศึกษาสูงสุด	ม. 3
6. นางลำเรียง เชื้อจันท์ก	การศึกษาสูงสุด	ม. 3
7. นายสมหมาย แก้วโพธิ์กลาง	การศึกษาสูงสุด	ป. 4
8. นายวันชัย กลิ่นศรีสุข	การศึกษาสูงสุด	มศ. 3
9. นายช่วง สงรัมย์ย์	การศึกษาสูงสุด	ป. 4
10. นายคณิง ศิริวัฒนกุล	การศึกษาสูงสุด	ม. 2

สมาชิก อบต. ในหมู่บ้าน คือ

1. นายคณิง ศิริวัฒนกุล	การศึกษาสูงสุด	ม. 2
2. นายประธาน ครูโคกกรวด	การศึกษาสูงสุด	ม. 3

2) ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ

มีรถยนต์	25	คัน
มอเตอร์ไซด์	150	คัน
มีไฟฟ้าใช้	163	ครัวเรือน
มีประปา	163	ครัวเรือน
มีตู้เย็น	170	เครื่อง
พัดลม	200	เครื่อง
เครื่องปรับอากาศ	-	เครื่อง
หม้อหุงข้าวไฟฟ้า	170	เครื่อง
ทีวีสี	200	เครื่อง
ภาชนะเก็บน้ำฝน	163	ครัวเรือน
มีส่วนที่ถูกหลักสุขาภิบาลจำนวน	163	ครัวเรือน
ปัจจุบันมีป่าไม้สงวน	1,000	ไร่
ป่าในวัด	4	ไร่

3) ราษฎรในหมู่บ้านเป็นหนี้สินสถาบันการเงินของรัฐ

เป็นหนี้สินสถาบันการเงินของรัฐ จำนวน 50 ครอบครั้ว เป็นเงินรวมทั้งสิ้น ประมาณ 250,000 บาท

คิดหนี้นายทุน จำนวน 35 ครอบครั้ว เป็นเงินรวมทั้งสิ้นประมาณ 400,000 บาท ดอกเบี่ยนายทุนคิดร้อยละประมาณ 15 บาท/เดือน ดอกเบี่ยสถาบันการเงินประมาณร้อยละ 8 บาทต่อปี

ผู้สื่อข่าวสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน คือ นายทองอินทร์ อินทร์นอก

ผู้สื่อข่าวประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน คือ นายไชยวัฒน์ โมรานอก

4) ในหมู่บ้านรอบ 5 ปีที่ผ่านมา มีโครงการของรัฐ หรือ อบต. เข้ามาช่วยพัฒนาช่วยเหลือชาวบ้าน คือ

1. โครงการประปาหมู่บ้าน เข้ามา พ.ศ. 2544 โดยกรมทรัพยากรธรณี ผลการดำเนินการ ก่อสร้างแล้ว เสร็จตามกำหนดเวลาและราษฎรสามารถใช้งานได้

2. โครงการก่อสร้างถนนลูกรัง เข้ามา พ.ศ. 2541 โดย อบต. คลองไผ่ ระยะทางประมาณ 2,500 เมตร

3. โครงการก่อสร้างถนนลูกรัง เข้ามา พ.ศ. 2542 โดย อบต. คลองไผ่ ระยะทาง 2,500 เมตร เพื่อปรับปรุงถนนในการสัญจร

4. โครงการฝายน้ำล้น เข้ามา พ.ศ. 2541 โดย อบต. คลองไผ่ ผลการดำเนินการ ก่อสร้างแล้วเสร็จตามกำหนดเวลาและสามารถกักเก็บน้ำได้ตลอดปี

5) ความต้องการของราษฎรในหมู่บ้าน มีดังนี้

1. ต้องการขยายและหรือซ่อมประปาในหมู่บ้าน
2. ต้องการโทรศัพท์สาธารณะ
3. ต้องการถนนคอนกรีตเข้าหมู่บ้านและในหมู่บ้าน
4. ราษฎรที่ยากจนไม่ได้รับการอนุมัติให้กู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้าน
5. ต้องการไฟติดตามถนนในหมู่บ้าน

6) ในหมู่บ้านสามารถเก็บภาษีต่าง ได้ปีละ 15,650 บาท

4.2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

4.2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

1) ผลการประเมินหน่วยระบบ A (หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้)

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีในหมู่บ้าน

จากการสัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้านพบว่า มีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้าน คือ เป็นโครงการที่รัฐบาลจัดทำขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่มีฐานะยากจนและขาดเงินลงทุนในการประกอบอาชีพ เพื่อเสริมสร้างกระบวนการพึ่งตนเองให้เกิดขึ้นโดยเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว รวมถึงการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง

2) เงินจำนวน 1 ล้านบาท

จากการสัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้านพบว่า ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับเงิน 1 ล้านบาท ในระยะแรก ดังนี้ คือ เป็นเงินได้เปล่าจากรัฐบาลโดยแบ่งให้ครอบครัวละเท่า ๆ กัน ต่อมาผู้นำชุมชนจึงได้เรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านเพื่อเปิดเวทีประชุมเพื่อจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน

บ้านขึ้น และทางหน่วยงานของรัฐได้เข้ามาชี้แจงและให้ความรู้เกี่ยวกับเงิน 1 ล้านบาท ที่รัฐบาลอนุมัติให้หมู่บ้านละ 1 ล้านบาทว่าจะนำเงินไปใช้ในกรณีใดได้บ้าง ทำให้ประชาชนมีความเข้าใจมากขึ้น ว่าเป็นเงินที่รัฐบาลให้มาเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้ในชุมชนและตั้งเป็นกองทุนหมู่บ้าน โดยเลือกคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อจัดตั้งระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านร่วมกับสมาชิกกองทุน ฯ และมีการประชุมสมาชิกเพื่อชี้แจงระเบียบต่าง ๆ ให้สมาชิกทราบว่าเงินที่รัฐบาลจัดสรรมานั้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ซึ่งมีนักศึกษาตาม โครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นผู้ติดตามและประเมินผลให้ทางสถาบันการศึกษาได้ทราบทุกเดือน

3) คณะกรรมการ

จากการสำรวจและการสัมภาษณ์พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่นั้นไม่เข้าใจการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เพราะคณะกรรมการในหมู่บ้านส่วนมากไม่เข้าใจในการดำเนินงานว่าต้องปฏิบัติอย่างไร เมื่อพัฒนาการอำเภอได้เข้ามาชี้แจงเกี่ยวกับระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ปรากฏว่าคณะกรรมการมีความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่มากขึ้นและการดำเนินงานมีความก้าวหน้าเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

4) ผู้สมัครขอกู้

จากการเก็บข้อมูล สมาชิกที่ยื่น โครงการขอกู้เงิน ประมาณร้อยละ 50% ของสมาชิกทั้งหมด และการอนุมัติต้องได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งบ้านชัยศรีจันทร์ หมู่ที่ 2 ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีสมาชิกที่ยื่น โครงการขอกู้เงิน จำนวน 91 รายและ ได้รับการอนุมัติเงินกู้จำนวน 52 ราย

5) เงินที่ผู้กู้ชำระคืน

ผู้กู้เข้าใจในระเบียบการชำระเงินคืน ว่าเงินที่ผู้กู้ชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยนั้น เงินต้นทั้งหมดให้สมาชิกในหมู่บ้านได้กู้ยืมไปประกอบอาชีพ ส่วนดอกเบี้ยก็จะจัดสรรตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านที่ได้จัดตั้งไว้

4.2.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน

จุดเด่น คือ คณะกรรมการประชุมร่วมกันและมีมติ 3 ใน 4 ของคณะกรรมการทั้งหมดจำนวน 15 คนว่าจะอนุมัติให้ใครเป็นผู้กู้โดยพิจารณาคุณสมบัติ ดังนี้

ก. ความสามารถในการชำระหนี้คืน

ข. ความขยันอดทนในการทำงาน

ค. ความซื่อสัตย์

ง. โครงการที่ยื่นกู้ เพื่อนำไปพัฒนาอาชีพ สร้างงาน เพิ่มรายได้ หรือบรรเทา เหตุฉุกเฉินหรือจำเป็นเร่งด่วน

จ. หลักค้ำประกันที่เป็นบุคคลหรือทรัพย์สิน

จุดค้อย คือ ผู้ที่มีสภาพคล่องทางการเงินน้อยหรือผู้ที่มีฐานะยากจนจะได้รับการ พิจารณาจากคณะกรรมการให้กู้เงินจำนวนน้อยกว่าผู้มีสภาพคล่องทางการเงินที่ดีกว่าซึ่งตาม ความเป็นจริงผู้ขอกู้กรณีนี้มีความขยันและสามารถนำเงินกู้ไปปฏิบัติตามโครงการ ได้จริง ซึ่งจาก การพิจารณาโครงการคณะกรรมการชุดแรกยังกลัวว่า ผู้ที่มีฐานะยากจนจะไม่มีนำเงินส่งคืนกอง ทุนได้ ทำให้สมาชิกบางรายเกิดความไม่พอใจในผลการพิจารณาเงินกู้ของคณะกรรมการกองทุน หมู่บ้าน

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน

จุดเด่น คือ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในตำแหน่งเหรัญญิก และเลขานุการได้ ร่วมกันจัดเก็บเอกสารและดูแลรักษาเงินกองทุนรายได้ของกองทุนและเงินอื่น ๆ จัดทำบัญชีอย่าง รอบคอบและเกิดประ โยชน์สูงสุด และเมื่อได้รับการฝึกอบรมจากหน่วยงานของรัฐ และบัณฑิต กองทุนหมู่บ้านได้เข้ามาแนะนำส่งเสริม ทำให้เหรัญญิกและเลขานุการมีความสนใจในการเข้าร่วม ประชุม อบรม รวมถึงการปฏิบัติตามคำแนะนำในด้านการจัดทำบัญชีได้อย่างถูกต้องตามกระบวน การจัดทำบัญชีตามระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

จุดค้อย คือ คณะกรรมการที่มีหน้าที่จัดทำบัญชีขาดประสบการณ์ในการทำบัญชี ส่งผลให้การทำงานเกี่ยวกับการทำบัญชีของทุนมีอุปสรรคและ ไม่มีความกระตือรือร้นในการจัดทำ บัญชีหากขาดการกระตุ้นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

3) กระบวนการในการรับชำระหนี้

จุดเด่น คือ ในการชำระหนี้คืนเงินกู้ของสมาชิกต้อง ไปชำระที่ธนาคาร โดยผ่านบัญชี ธนาคารแล้วนำใบเสร็จชำระหนี้มาขึ้นต่อคณะกรรมการ โดยที่เงินนั้น ไม่ต้องผ่านมือคณะกรรมการ เพื่อเป็นการป้องกันการทุจริตของคณะกรรมการ

จุดค้อย คือ ขาดการประชาสัมพันธ์ในเรื่องของการชำระคืนเงินกู้ให้แก่สมาชิก เพราะ สมาชิกบางรายคิดว่าต้องคืนเงินกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

4.2.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A

1) ผลโดยตรง (Immediate Result)

ก. จำนวนผู้กู้ บ้านฉับริจันทร์ หมู่ที่ 2 ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัด นครราชสีมา มีสมาชิกผู้ขอู้ จำนวน 181 คน

ข. ยอดเงินให้กู้ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้อนุมัติเงินกู้ทั้งหมด 930,000 บาทถ้วน โดยอนุมัติเงินให้กู้ต่ำสุด 5,000 บาท สูงสุด 20,000 บาท

จุดเด่น คือ การเปิดโอกาสให้สมาชิกยื่นโครงการขอู้ในจำนวนเงินได้ตาม ต้องการ แต่ไม่เกินรายละ 20,000 บาท จากการเก็บข้อมูลพบว่า สมาชิกให้ความสนใจในการยื่น เสนอโครงการขอู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ทำให้สมาชิกมีเงินทุนในการประกอบอาชีพ

จุดด้อย คือ ในการยื่นเสนอโครงการขอู้เงินสมาชิกไม่สามารถพิจารณาให้ได้ทั้ง หมด และการอนุมัติยอดเงินกู้บางรายได้เงินไม่ตรงตามคำขอู้

2) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) พบว่า

ก. กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง พบว่าจากการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านขึ้นมาทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสังคม ประชาชนในหมู่บ้านมีความ สามัคคีกันมากขึ้น ด้านเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น มีเงินหมุนเวียนในหมู่บ้าน จำนวนมาก ด้านสิ่งแวดล้อม หมู่บ้านมีความสะอาดถูกสุขลักษณะ

ข. ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้ พบว่ากองทุนหมู่บ้านมีเครือข่ายการเรียนรู้จากชุมชนอื่นที่อยู่ใกล้เคียงกัน และจากการเข้าฝึกอบรมจากหน่วยงานของภาครัฐ

ค. ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด พบว่า ผู้กู้ได้ติดต่อค้าขายกับชุมชนใกล้เคียง

ง. ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า จากการสัมภาษณ์ผู้กู้ ผู้กู้ต้องการ รวมกลุ่มกันเพื่อต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลางที่จะมาเอาเปรียบ

ทำให้ได้แนวคิดที่จะสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชนในหมู่บ้านทางด้านเศรษฐกิจได้

จุดเด่น คือ ประชาชนในหมู่บ้านมีความสามัคคี และมีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น

จุดด้อย คือ ชุมชนยังขาดบุคคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินการ พัฒนาหมู่บ้าน

4.2.4 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

1) ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B

1.1) ประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการของผู้กู้

จุดเด่น คือ เดิมผู้ภูมิประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญในอาชีพที่ได้ขอยื่นโครงการนั้นมาก่อนแล้วจึงมีความมั่นใจว่า การประกอบอาชีพตามโครงการดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้และสามารถชำระคืนเงินกู้ได้ทั้งหมด ทันเวลาที่กำหนดได้

จุดด้อย คือ ผู้ภูมิไม่ศึกษาหาความรู้และวิธีการใหม่ ๆ เพิ่มเติมเพื่อนำมาปรับปรุงกิจการที่ตัวเองดำเนินการ รวมถึงการขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่งผลให้ผลการดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จตามที่วางเป้าหมายไว้

2) ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B

2.1) การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้ภูแต่ละราย

จุดเด่น คือ ผู้ภูมิทำการประกอบอาชีพตามกระบวนการอย่างถูกวิธี ก็จะทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

จุดด้อย คือ ผู้ภูมิไม่มีการพัฒนาวิธีการและกระบวนการ รวมถึงเทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้ผลผลิตที่ดีขึ้นและมีคุณภาพมากขึ้น

2.2) การตลาดที่ดี

จุดเด่น คือ มีพ่อค้าคนกลางมารับสินค้าจากผู้ผลิตโดยตรงและสินค้าบางส่วนได้จำหน่ายทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้าน

จุดด้อย คือ ด้านการตลาด ขาดการรวมกลุ่มระหว่างผู้ผลิต ทำให้ไม่มีอำนาจในการต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลาง และผู้ผลิตไม่แสวงหาตลาดเพิ่มจากเดิมที่มีอยู่ จึงส่งผลให้ผู้ผลิตเสียโอกาสในการเพิ่มรายได้ หากมีตลาดมารับสินค้าเพิ่มมากขึ้น ผู้ผลิตสามารถเลือกตลาดส่งสินค้าได้และเป็นข้อได้เปรียบในการกำหนดราคาสินค้าได้

2.3) การหาวัตถุดิบที่ดี

จุดเด่น คือ วัตถุดิบส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้าน และมีบางส่วนที่ต้องนำเข้ามาจากภายนอกหมู่บ้าน เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพและปริมาณของผลผลิต

จุดด้อย คือ เนื่องจากวัตถุดิบบางอย่างภายในหมู่บ้านขาดคุณภาพและมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ผลิต

2.4) การจัดทำบัญชี

ผู้ภูส่วนมากจัดทำบัญชีไม่เป็นระบบ ไม่สามารถตรวจสอบได้ สาเหตุเพราะผู้ภูขาดความรู้ความเข้าใจ ความชำนาญด้านการจัดทำบัญชีโดยตรง ใช้หลักในการจำ ขาดการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งเป็นอุปสรรคในการจัดทำบัญชี จึงทำให้ไม่ทราบถึงต้นทุนการผลิตและผลกำไรที่แท้จริง

2.5) การวิเคราะห์ประเมิน จากการทำกิจกรรมตามโครงการในหมู่บ้าน ทำให้ยังไม่สามารถทราบได้ทั้งหมดว่าผู้ที่จะประสบผลสำเร็จมากน้อยอย่างไร เนื่องจากผู้กู้อาจรายยังไม่ได้จำหน่ายผลผลิต

4.2.5 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B

1) ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่

จุดเด่น คือ ผู้กู้อายได้เพิ่มขึ้นประมาณเดือนละ 1,000 – 2,500 บาท มีอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพเพิ่มที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ต่อไป และนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตได้ประสบการณ์ในการเรียนรู้กิจการที่ผู้กู้อำเนินการ

2) ผลโดยอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่

จุดเด่น คือ ครอบครัวของผู้กู้อาจสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง และสามารถดำเนินกิจการของตนเองต่อไปได้ และพบว่าประชาชนส่วนหนึ่งได้กลับคืนถิ่น เนื่องจาก มีกองทุนที่สามารถช่วยเหลือผู้ไม่มีเงินทุนในการประกอบอาชีพให้สามารถกู้ยืมได้ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ และนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตที่เข้าปฏิบัติงานอยู่ในชุมชนมีความรู้สึกผูกพันกันและทำให้ประชาชนในหมู่บ้านเกิดความสามัคคี

จุดด้อย คือ ผู้กู้ทำการประกอบอาชีพแบบไม่จริงจังเท่าที่ควรทำให้ไม่เกิดการสร้างงานอย่างแท้จริง ทำให้เกิดหนี้สินที่เป็นภาระต่อประชาชนเป็นผลทำให้ระบบเงินกู้ของนายทุนเกิดสภาพคล่องเมื่อครบกำหนดเวลาที่ต้องชำระเงิน เพราะประชาชนต้องไปกู้ยืมเงินจากนายทุนนอกระบบมาชำระหนี้สิน ซึ่งเป็นผลมาจากผู้กู้ไม่ได้นำเงินไปลงทุนจริงหรือเพราะกิจการที่ลงทุนทำไปไม่เกิดผล และการละทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิดไปทำงานเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ให้กับกองทุน ส่งผลให้แรงงานภาคการเกษตรในท้องถิ่นลดน้อยลง

4.3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

ผลการประมวลเทคนิควิธีการทำธุรกิจของผู้กู้แต่ละราย ที่กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านซบศรีจันทร์ ไปลงทุนประกอบอาชีพ อาทิ อาชีพอาไร อาชีพเลี้ยงสัตว์ อาชีพค้าขาย สรุปได้ดังนี้

ผลการประมวลการประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ จำนวน 26 ราย โดยใช้แนวคิดเชิงระบบ ซึ่งประกอบด้วย ปังจัญนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต โดยพิจารณาจากตัวแปร ดังนี้

อาชีพเลี้ยงวัว จำนวน 26 ราย

ปังจัญนำเข้า คือ

- เงินที่กู้มาได้
- เงินทุนส่วนตัว

- สถานที่บริเวณบ้าน และที่สาธารณะ
- วัตถุประสงค์ ฟางแห้ง แหล่งน้ำ
- แรงงานภายในครอบครัว

กระบวนการ ที่ดีได้แก่

1. โรงเรือนและอุปกรณ์ที่ใช้เลี้ยงเหมาะสม
2. มีแหล่งอาหาร
3. มีการสุขาภิบาลที่ดี และมีการทำวัคซีนอย่างถูกต้อง
4. มีการดูแลเอาใจใส่อย่างดี
5. โรงเรือนที่เหมาะสม

การเลือกสถานที่สร้าง โรงเรือน ควรเลือกสถานที่สร้างคอกวัว ดังนี้

1. อยู่ในบริเวณที่น้ำไม่ท่วมถึง
2. มีแหล่งน้ำจืดใช้เลี้ยงและให้วัวอย่างเพียงพอและตลอดไป
3. มีการคมนาคมสะดวก มีไฟฟ้าพร้อม โรงเรือนควรอยู่ห่างถนนใหญ่

ที่มีรถบรรทุกวิ่งผ่านเสมอเพื่อขจัดปัญหาเสียงรบกวนจากยานพาหนะ และป้องกันโรคระบาด

ผลผลิต ที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณ คือ วัวที่เจริญเติบโตเร็วทำให้ได้ราคาดี รายได้เพิ่ม

ขึ้น

อาชีพทำการเกษตรปลูกพืช จำนวน 16 ราย

ปัจจัยนำเข้า คือ

- เงินที่กู้มาได้
- เงินทุนส่วนตัว
- สถานที่ ไร่ นา สวน ของตนเองหรือเช่า
- วัตถุประสงค์ เช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ ยาฆ่าแมลง แหล่งน้ำ
- แรงงานภายในครอบครัว และมีการจ้างเป็นบางส่วน

กระบวนการ คือ

- ศึกษาจากเกษตรกรตำบล หรือจากผู้ที่ม่ประสบการณ์
- หาตลาดใกล้บ้านและรับซื้อราคาสูง
- หาแหล่งพันธุ์พืชที่มีคุณภาพโดยสอบถามจากเกษตรกรตำบล อำเภอ หรือผู้ที่ปลูก

อยู่แล้วหรือผู้ที่กำลังทำอยู่

- การเตรียมสถานที่ปลูก ปรับหน้าดินโดยการไถ พรุนและหว่านเมล็ดพันธุ์
- ทำการรดน้ำ ใส่ปุ๋ย ดูแลรักษา

ผลผลิตที่ได้

- ผลผลิตมีปริมาณมากและมีคุณภาพ

4.4 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

4.4.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ทั้ง 5 ข้อ

1) การมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน จากการสัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้านว่าในระยะแรก ๆ มีความเข้าใจในระเบียบกองทุนในระดับปานกลาง ถึงน้อยมาก เพราะกองทุนมีระเบียบที่ยุ่งยาก ประกอบกับประชาชนมีความรู้ที่น้อย และขาดการประชาสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องต่อมาในระยะหลัง ๆ มีการเข้ามาชี้แจงของหน่วยราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ทำให้ประชาชนเข้าใจในระเบียบข้อบังคับมากขึ้น ซึ่งจากการใช้แบบสอบถาม ตามแบบ บร. 3 สรุปได้ว่า ประชาชนเข้าใจว่ากองทุนหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นก็เพื่อรองรับนโยบายของรัฐบาลที่จัดสรรเงินให้หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ให้ประชาชนกู้ยืมไปเป็นทุนในการประกอบอาชีพ

2) ทักษะการที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน จากการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบ บร. 3 สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีต่อกองทุนหมู่บ้านมีทัศนคติต่อกองทุนหมู่บ้านว่าเป็นแหล่งเงินทุนที่ให้กู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ เพียงร้อยละ 6 บาทต่อปี เมื่อเปรียบเทียบกับของนายทุน ที่คิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5-20 บาทต่อเดือน

3) การมีวัตถุประสงค์ของกองทุน การจัดตั้งกองทุนก็เพื่อให้สมาชิกกู้ยืมไปพัฒนาอาชีพ สร้างงาน เพิ่มรายได้ และเหตุฉุกเฉิน ทั้งให้สมาชิกรู้จักการออมด้วย

แนวโน้มความเข้มแข็งและอยู่รอดของกองทุน คณะอนุกรรมการระดับอำเภอ เข้ามาสนับสนุน และร่วมกับประชาชนในหมู่บ้านประชุมจัดตั้งกองทุนขึ้น โดยมีประชาชนสมัครเป็นสมาชิกในครั้งแรก จำนวน 82 คน ปัจจุบันมีสมาชิก จำนวน 181 คน ไม่มีผลกับความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้าน จากการสรุปแบบ สำรวจข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน(บร. 2)จากการสำรวจสมาชิกในชุมชนจำนวน 50 ครอบครัว พบว่า สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคีคิดเป็นร้อยละ 64.81 ที่อยู่ในระดับปานกลาง สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์คิดเป็นร้อยละ 53.70 ในระดับปานกลาง ชุมชนยกย่องคนทำความดีคิดเป็นร้อยละ 62.96 อยู่ในระดับน้อย สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันคิดเป็นร้อยละ 46.89 อยู่ในระดับปานกลาง ชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกเป็นประจำโดยการเวลาประชุมคิดเป็นร้อยละ 57.40 อยู่ในระดับปาน

กลาง ชุมชนมีผู้มีคุณธรรม ยุติธรรมคิดเป็นร้อยละ 94 และในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ไขปัญหา โดยสมาชิกในชุมชนคิดเป็นร้อยละ 94 จากข้อมูลข้างต้นแนวโน้มความเข้มแข็งของกองทุนน่าจะ อยู่รอด

5) ยอดเงินในปัจจุบันของกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกเริ่มก่อตั้งกองทุนหมู่บ้านชัยศรี จันทร มีสมาชิกทั้งสิ้น 82 คน ณ ปัจจุบันมีจำนวนสมาชิก 181 ราย เงินจำนวน 1 ล้านบาท ปล่อยให้สมาชิกกู้รวม 52 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 930,000 บาท ส่วนเงินออม คิดเมื่อ 31 สิงหาคม 2545 บาท

6) ความสามัคคีของประชาชนในหมู่บ้าน เมื่อมีกองทุนหมู่บ้านเกิดขึ้นทำให้ประชาชนหันหน้าเข้ามาปรึกษากันมากขึ้น มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เช่น ปัญหาจากการทำไร่ เป็นต้น

4.4.2 ระบบบริหารกองทุน

1) คณะกรรมการบริหารกองทุน มีคณะกรรมการบริหารกองทุนหมู่บ้าน หนองขอน จำนวน 15 คน มาจากการคัดเลือก โดยการเสนอชื่อของสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมที่มี คุณสมบัติตรงตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2544 ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านชัยศรีจันทร หมู่ที่ 2 ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

2) ระเบียบการบริหารกองทุน เมื่อคัดเลือกคณะกรรมการบริหารกองทุนแล้ว คณะกรรมการบริหารกองทุนหมู่บ้านชัยศรีจันทร กับสมาชิกกองทุนร่วมกันสร้างระเบียบกองทุนหมู่บ้านขึ้น

3) การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหาร คัดเลือกคณะกรรมการบริหารกองทุนแล้วได้มีการประชุมกัน เมื่อมีความจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งการประชุมแต่ละครั้งต้องมีคณะกรรมการเข้าร่วมประชุมอย่างน้อยกึ่งหนึ่งของจำนวนคณะกรรมการทั้งหมดจึงจะถือว่าครบองค์ประชุม คณะกรรมการเปิดรับสมาชิกที่มีคุณสมบัติตามระเบียบ ข้อบังคับข้อที่ 6 ว่าด้วยคุณสมบัติของสมาชิก สมาชิกทุกคนต้องส่งเงินสัจจะทุกเดือนๆ ละเท่าๆ กันในวงเงินไม่ต่ำกว่าสิบบาทและ สูงสุดไม่เกินห้าร้อยบาทต่อเดือน ทุกวันที่ 1-5 ของเดือนและสามารถเพิ่มจำนวนเงินฝากสัจจะได้ ปีละหนึ่งครั้งในวันประชุมใหญ่สามัญประจำปี พร้อมกันนี้สมาชิกสามารถปีค้ำบัญชีได้ก็ต่อเมื่อพ้นจากสภาพการเป็นสมาชิก ส่วนเงินรับฝาก สมาชิกสามารถนำเงินมาฝากกับกองทุนได้ในวงเงินสูงสุดไม่เกินรายละ 5,000 บาท โดยสามารถฝากได้ไม่จำกัดจำนวนในหนึ่งเดือน และจะถอนได้ไม่เกินหนึ่งครั้งต่อเดือน

4) การตัดสินใจเงินกู้ สมาชิกที่ต้องการขอู้เงินสามารถยื่นขอู้เงินต่อคณะกรรมการกองทุน โดยสมาชิกต้องจัดทำโครงการเพื่อขอู้เงินจากคณะกรรมการกองทุน โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมอย่างชัดเจน ซึ่งลักษณะโครงการต้องเป็นโครงการที่สามารถดำเนินการได้จริง มีความเป็นไปได้ทางการตลาดและมีความคุ้มค่าต่อการลงทุน วงเงินที่ขอู้ต้องไม่เกินรายละ สองหมื่นบาทกรณีที่ขอู้เกินสองหมื่นบาท คณะกรรมการกองทุนจะเรียกประชุมสมาชิก เพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่ต้องไม่เกินห้าหมื่นบาท ผู้กู้ที่ขอู้จำนวน 82 รายได้รับการพิจารณาให้กู้จำนวน 52 ราย

5) มีการจัดสรรผลประโยชน์ จำนวนยอดกองทุนสะสม จำนวน 1 ล้านบาท และจำนวนดอกเบี้ยที่จะได้รับทั้งหมด ประมาณ 57,000 บาท และนำมาจัดสรรตามระเบียบข้อบังคับด้วยความยุติธรรม ดังนี้

1. เป็นเงินปันผลค่าหุ้นคืนสมาชิก ในอัตราร้อยละห้าสิบ
2. เป็นเงินตอบแทนแก่คณะกรรมการกองทุน ในอัตราร้อยละยี่สิบ
3. เป็นทุนเพื่อสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน ในอัตราร้อยละสิบ
4. เป็นเงินเพื่อบริหารกลุ่ม ในอัตราร้อยละยี่สิบ

4.4.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง

มีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง สมาชิกกองทุนหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ได้รับความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อต่างๆ มีการปฏิบัติในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนในหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ได้ปฏิบัติตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ว่าควรอยู่แบบพออยู่พอกิน อยู่อย่างสงบ ไม่โลภ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งคณะกรรมการบริหารกองทุนสามารถนำหลักการมาปฏิบัติได้ในเรื่องของการดูแลรักษาเงินของทุนด้วยความไม่โลภ ไม่หลง ชาวบ้านมีความเข้าใจและปฏิบัติในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นและสามารถนำมาใช้ในการดำเนินกิจการของตนเองได้ และความรู้ในเรื่องของการบริหารกลุ่มต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาก่อนการจัดตั้งกองทุนเงินล้านสามารถนำความรู้และประสบการณ์มาปรับใช้ในการบริหารกองทุน 1 ล้านบาทได้ เช่น การจัดทำบัญชี

4.4.4 การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม

1) การกระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกันระดับของกองทุนโดยรวม จากการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลประชาชนในหมู่บ้านก่อนการจัดตั้งกองทุน 1 ล้านบาท ประชาชนคิดว่าเป็นเงินที่รัฐบาลจ่ายให้เปล่าโดยไม่ต้องส่งคืน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกองทุนและคณะกรรมการบริหารกองทุนที่

4.4.4 การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม

1) การกระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกันระดับของกองทุนโดยรวม จากการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลประชาชนในหมู่บ้านก่อนการจัดตั้งกองทุน 1 ตำบล ประชาชนคิดว่าเป็นเงินที่รัฐบาลช่วยให้เปล่าโดยไม่ต้องส่งคืน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกองทุนและคณะกรรมการบริหารกองทุนที่ได้รับการคัดเลือกเข้ามาบริหารกองทุนจึงได้มีการประชาสัมพันธ์เพื่อชี้แจงรายละเอียดให้ประชาชนได้ทราบถึงนโยบายที่รัฐบาลให้เงินหมู่บ้านละ 1 ล้าน เพื่อวัตถุประสงค์กับสมาชิก คือ เป็นแหล่งเงินทุนให้กับสมาชิก เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินตั้งจะและเงินรับฝาก เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม คือ มีความซื่อสัตย์ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่มัวเมาในสิ่งอบายมุข และเป็นคนรู้จักสามัคคี และเพื่อพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดี มีความเก่ง คือ เก่งเรียน ใฝ่หาความรู้ใหม่ ๆ เก่งคิดคิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา เป็นคนเก่งงาน ขยันการงาน และมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงาน และเป็นคนเก่งคนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุก ๆ คน ทำให้สมาชิกมองเห็น โอกาสในการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อการต่อรองกับพ่อค้าคนกลางได้ในอนาคต ถ้ากองทุนเงินล้านยังคงมีเงินหมุนเวียนและดำเนินการต่อไปได้เรื่อย ๆ

2) ภูมิคุ้มกันระดับกิจการของผู้กู้แต่ละคน จากการสัมภาษณ์ผู้กู้มีความคิดเห็นว่า ถ้าการกู้เงินจากกองทุน ได้ในจำนวนที่มากพอที่จะลงทุนประกอบอาชีพ ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องไปกู้หนี้จากแหล่งเงินทุนที่มีดอกเบี้ยแพง ซึ่งผู้กู้แต่ละรายก็ดำเนินการด้วยการใช้หลักการพึ่งเทคโนโลยี เช่น การรู้จักใช้เครื่องมือดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและบำรุงรักษาเครื่องมือให้อยู่ในสภาพอันดีอยู่เสมอ

3) ภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจของผู้กู้ ผู้กู้มีแนวคิดเรื่องการรวมกลุ่มอาชีพขึ้นเพื่อจะได้ต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลางได้ เช่น อาชีพเลี้ยงวัว

4.4.5 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

ปัจจัยด้านบวก

1) ประสบการณ์ของคนในชุมชนที่ประสบความล้มเหลวมาก่อนจึงได้อาศัยเป็นบทเรียนที่ให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนความรู้และรวมตัวกันเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการขาดทุนซ้ำซาก

2) การที่รัฐบาลได้มีโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยส่งบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เข้าไปศึกษาและเรียนรู้งานร่วมกับสมาชิกในชุมชนเพื่อสร้างศักยภาพตามความเข้มแข็ง ให้กับชุมชน โดยการแนะนำในเรื่องต่างๆทาง

ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการ การจัดทำเอกสารและทำบัญชีเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านให้มั่นคงและมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยด้านลบ

1) คนในชุมชนยังมีสภาพเป็นลูกหนี้ของธนาคารและนายทุนซึ่งอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูงทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียนเพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ทำให้ไม่สามารถดำรงทุนให้เติบโตได้ในระยะเวลาอันสั้น

2) ขาดการติดตามและส่งเสริมโครงการที่สมาชิกขอกู้จากคณะกรรมการ

3) คนในชุมชนบางคนไม่นำเงินที่ขอกู้ได้ประกอบอาชีพตามคำขอกู้ เมื่อ

ครบกำหนด

3.1) การส่งเงินคืนอาจทำให้ไม่มีเงินทุนส่งคืนอาจต้องไปพึ่งนายทุนนอก

ระบบอีก

3.2) สมาชิกไม่มีการรวมกลุ่มกันในการดำเนินงาน โดยทำแบบตัวใคร ตัว

มัน

3.3) ขาดการรายงานผลการดำเนินงานเกี่ยวกับกองทุนให้สมาชิกใช้กันอย่าง

ทั่วถึง

4.4.7 ความเข้มแข็งของชุมชน

1) ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

ประชาชนในชุมชนยกย่องคนทำความดีจากตัวชีวิตคิดเป็นร้อยละอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก ส่วนความสามัคคี ความซื่อสัตย์ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนเป็นประจำในเวลาประชุมจากตัวชีวิตคิดเป็นร้อยละ อยู่ในระดับปานกลาง และในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม ชุมชนร่วมกันแก้ปัญหาโดยสมาชิกในชุมชน และสมาชิกในชุมชนมีโอกาสดหาความรู้เพิ่ม

สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงตัวเองได้โดยไม่รบกวนผู้อื่นและมีความอบอุ่นรักใคร่ปรองดองกันอยู่ในเกณฑ์เท่าเดิม คือ 163 หลังคาเรือน ในชุมชนมีการตั้งกลุ่มองค์กรประชาชนจากปีก่อน 5 กลุ่ม เพิ่มขึ้นเป็น 6 กลุ่ม

2) ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น

ประชาชนในท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็งได้ คือ ประชาชนมีความสามัคคีกันร่วมกันคิด ร่วมกันคิดร่วมกันแก้ปัญหา และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่บ้านทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและพัฒนาอย่างยั่งยืน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล ผลข้อเสนอแนะ

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ หมู่ที่ 2 ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

5.1.1 เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานและกระบวนการจัดการของกองทุนหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ ว่าสามารถดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

5.1.2 เพื่อศึกษาบทบาทที่แท้จริงของกองทุนหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ ว่ามีผลต่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ บรรเทาเหตุฉุกเฉินจำเป็นเร่งด่วน ได้จริงหรือไม่

5.1.3 เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของกองทุนหมู่บ้านชัยศรีจันทร์

5.1.4 เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชัยศรีจันทร์

5.1.5 เพื่อหาปัจจัยทั้งด้านบวกและด้านลบที่ส่งผลต่อการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกองทุน เพื่อนำไปใช้พัฒนาและแก้ไขการบริหารจัดการกองทุนต่อไป

5.1.6 เพื่อศึกษาการนำเงินกู้ไปใช้ของสมาชิกกองทุน

5.2 วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของบ้านชัยศรีจันทร์มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1. เปรียบเทียบวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ หมู่ที่ 2 ว่าเป็นอย่างไร สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติหรือไม่

ขั้นที่ 2. ศึกษากระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ ตามบทบาทหน้าที่ของผู้ประเมิน

ขั้นที่ 3. ใช้ชีพีชีโมเดลวิเคราะห์กองทุน กำหนดตัวชี้วัด ที่ทำการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 4. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการใช้แบบสำรวจหรือแบบรายงานที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ หรือจากส่วนกลางกำหนด ซึ่งมีแบบรายงานจำนวน 12 แบบ ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูลและจำนวนครั้งที่แตกต่างกัน โดยได้จากวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์บุคคล การจัดประชุมเพื่อให้ได้ข้อมูลรายกลุ่ม สำรวจวิเคราะห์ความเป็นไปได้

ขั้นที่ 5. ประมวลวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่ต้องเขียนในบทที่ 3 เรื่องวิธีการประเมินโครงการ และบทที่ 4 เรื่องผลการวิเคราะห์การติดตามประเมินโครงการ

ขั้นที่ 6. เขียนสารนิพนธ์ตามคำอธิบายในชุดสารนิพนธ์

5.3 สรุปผลการดำเนินการ

5.3.1 สรุปผลการดำเนินงาน

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน บ้านชัยศรีจันทร์ สรุปผลการดำเนินการ ดังนี้ ด้านบริบทชุมชนผลการประเมินบริบทชุมชนของหมู่บ้าน บ้านชัยศรีจันทร์พบว่า แรกเริ่มก่อตั้งเป็นหมู่บ้าน สภาพทางภูมิศาสตร์เป็นที่นา เป็นป่าละเมาะ และหนองน้ำขนาดใหญ่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ถนนมีสภาพเป็นทางเกวียน ค่อมามีการปรับปรุงเป็นถนนลูกรังและ ถนนคอนกรีตเป็นบางส่วน ปัจจุบัน ในหมู่บ้าน เปลี่ยนแปลงจากเดิมมาก การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดคือ สภาพของป่าไม้ หนองน้ำ และการประกอบอาชีพมีอาชีพใหม่เข้ามา เช่น ค้าขาย เลี้ยงวัว และเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน เป็นต้น

หมู่บ้านชัยศรีจันทร์ มีประชากร 163 หลังคาเรือน ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 124 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 54.87

รายได้ของประชากรในชุมชนมากที่สุดส่วนใหญ่มีรายได้ประมาณ 50,001 – 100,000 บาท ต่อปี จำนวน 18 ครอบครัว

5.3.2 ผลการดำเนินโครงการโดยรวม

ผลการประเมินโครงการ โดยรวมเกี่ยวกับระบบบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้ด้านปัจจัยนำเข้าที่สำคัญ การมีนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ ประชาชนให้ความสนใจและเข้าใจนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่า ช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนได้ในระดับหนึ่ง และทำให้มีเงินกองทุนหมุนเวียนเพียงพอในการประกอบอาชีพ จากแบบสอบถามประชาชนในชุมชนเรื่องความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านจำนวน 50 ครอบครัว เงินกองทุนจำนวน 1 ล้านบาท เป็นปัจจัยนำเข้าที่ดี จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของสมาชิกกองทุนบ้านหนองขอน จำนวน 50 ครอบครัว สมาชิกกองทุนเห็นว่ามีเงินกองทุน 1 ล้านบาท ทำให้นำไปพัฒนาอาชีพ ลดค่าใช้จ่าย

จ่าย มีเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน กองทุนหมู่บ้านซัคศรีจันทร์มีคณะกรรมการที่มีความรู้ ความสามารถ จากแบบรายงานผลการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านซัคศรีจันทร์ ซึ่งมีการคัดเลือกเมื่อ วันที่ 1 กรกฎาคม 2544 พบว่า คณะกรรมการกองทุน มีอาชีพเกษตรกร มีการแต่งตั้งเลขานุการกองทุน และเหรียญกิตติมศักดิ์ตามความรู้ความสามารถที่เหมาะสม ตาม คุณวุฒิ มี คุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ หมวดที่ 5 ข้อที่ 17 กำหนดไว้ โดยมีคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอเป็นผู้ให้ คำปรึกษาแนะนำ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้กองทุนมีคณะกรรมการที่มีความรู้ มีความซื่อสัตย์ และมีความตั้งใจ ในการที่จะจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุน ทำให้กองทุนมีการพัฒนาต่อเนื่องและยั่งยืน การมีนักศึกษา ป. บัณฑิต ซึ่ง เข้าไปปฏิบัติงานคลุกคลีอยู่ใน ชุมชน สามารถแนะนำส่งเสริมผู้

5.3.3 ด้านกระบวนการของระบบบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้

การพิจารณาคัดเลือกผู้ ผลการประเมินพบว่า กระบวนการพิจารณาคัดเลือกผู้ เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับกองทุนที่กำหนดไว้ ในหมวด 4 ข้อ 14 ว่าด้วยเรื่องคุณสมบัติของสมาชิกกองทุน เพราะการพิจารณาคัดเลือกผู้จะต้องสมัครเป็นสมาชิกกองทุน

จุดเด่น ของการรับชำระหนี้ที่สำนักงานกองทุน คณะกรรมการสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้ ผู้ที่พึงพอใจเพราะประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง แต่ก็มีจุดด้อยตรงที่เป็นการเสี่ยง หากคณะกรรมการไม่นำเงินส่งให้สมาชิก ทำให้เกิดกรณีพิพาทในภายหลังได้ ซึ่งในเรื่องการรับชำระหนี้ตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนบ้านซัคศรีจันทร์ กล่าวไว้ ในหมวด 7 ข้อ 40 ว่า " การชำระเงินกู้ ทุกประเภท ผู้กู้จะต้องนำเงินไปส่งคืน ณ ธนาคารออมสิน สาขาสี่คิ้ว และนำหลักฐานการส่งชำระเงินกู้ ไปมอบให้คณะกรรมการกองทุนเพื่อเป็นหลักฐานในการทำบัญชี หรือดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง จากกระบวนการของระบบบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ในเรื่องการชำระหนี้ ในบางครั้งก็ไม่สามารถปฏิบัติตามระเบียบได้ เนื่องจากข้อกำหนดทางด้านบุคลากรของธนาคารมีน้อย ไม่สามารถให้บริการลูกค้าได้ทัน หากมีผู้รวบรวมไปส่งก็ทำให้เจ้าหน้าที่ธนาคารทำงานได้สะดวกและรวดเร็ว และข้อสังเกตประการหนึ่ง การมี นักศึกษา ป. บัณฑิต ไปช่วยแนะนำส่งเสริมผู้ประจำกองทุนด้วยแล้ว จึงเป็นตัวแปรสำคัญ ที่ทำให้กระบวนการบริการผู้ในเรื่องการชำระหนี้ที่สำนักงานกองทุนเกิดขึ้น

5.3.4 กระบวนการทำบัญชีกองทุน

กระบวนการทำบัญชีจัดทำอย่างโปร่งใส ชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านซับริจันท์ต่างให้ความสนใจในการจัดทำบัญชีมาก บางรายที่ไม่มีควมเข้าใจก็นำเรื่องมาปรึกษา นักศึกษา ป.บัณฑิต เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการจัดทำบัญชีให้ถูกต้อง

5.3.5 อภิปรายผลควรมีการสรุป ดังนี้

การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน บ้านซับริจันท์ บรรลุทั้ง 5 ข้อ ได้แก่ การเกิดกองทุนหมู่บ้าน จะประสบผลสำเร็จได้หากมีสิ่งเหล่านี้อยู่ในหมู่บ้าน หรือชุมชนเมือง ชาวบ้านมีจิตสำนึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของกองทุน ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการกำหนดกติกา ด้วยคุณค่า และภูมิปัญญาของตนเองรวมทั้งเคารพในกติกาที่กำหนดร่วมกันมีคณะกรรมการกองทุนที่เป็นคนดี มีความรู้ ประสบการณ์ เสียสละและรับผิดชอบ มีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งการเรียนรู้ร่วมกัน คิดร่วมกัน ทำร่วมกัน ติดตามตรวจสอบร่วมกัน และรับผลประโยชน์ร่วมกัน อย่างเป็นธรรม มีความสามัคคี ความเอื้ออาทร เกื้อกูลกับผู้ด้อยโอกาสมีการประสานความร่วมมือทั้งในด้านการเรียนรู้และกิจกรรมร่วมกัน ในลักษณะเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองการบริหารกองทุนหมู่บ้าน

5.4 ผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงาน โดยภาพรวมของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้ พบว่าประชาชนในหมู่บ้านซับริจันท์ มีความเข้าใจนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่รัฐบาลได้ให้เงินมา หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนไปประกอบอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ จากนโยบายรัฐบาลทางชุมชนก็ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อมาดูแล จัดสรรเงิน 1 ล้านบาท ให้กับสมาชิกผู้ขอู้ในชุมชนตามกระบวนการระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง เพื่อไปประกอบอาชีพสร้างงานออกสู่ตลาด ผลการดำเนินงานโดยภาพรวมของหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้รู้ พบว่าสมาชิกผู้รู้ได้นำเงินที่นำไปดำเนินกิจการตามโครงการที่เขียนขอู้ ได้ดำเนินกิจการอย่างเป็นขั้นตอนตั้งแต่การหาวัตถุดิบ การผลิตสินค้า การหาตลาดรองรับ ผลตอบแทนที่ผู้รู้ได้รับจากการดำเนินกิจการคือ รายได้เป็นเงิน เป็นสิ่งของ เป็นความพอใจ เป็นชื่อเสียงให้กับตนเองและครอบครัว

5.5 อภิปรายผล

การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน บ้านชัยศรีจันทร์

วัตถุประสงค์ข้อ 1 การเกิดกองทุน กองทุนหมู่บ้านชัยศรีจันทร์ เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน และมีแนวโน้มที่คนในชุมชนจะมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน เป็นการให้โอกาสชุมชนสร้างเงินทุนหมุนเวียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพ มีการสร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาฉุกเฉินและจำเป็น เป็นการพัฒนาคณะกระจายอำนาจให้สมาชิกกองทุนบริหารจัดการด้วยตนเอง โดยมีส่วนราชการเป็นผู้ให้การสนับสนุน สมาชิกกองทุนมีสวัสดิภาพที่ดีขึ้น เกิดการเรียนรู้ สามารถพึ่งพาตนเองได้ทำให้เกิดคุ่มกันทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านขึ้น

วัตถุประสงค์ข้อ 2 การมีระบบบริหารกองทุน มีการคัดเลือกและจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จำนวน 15 คน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ในการทำงาน มีความรับผิดชอบที่จะมาบริหารกองทุน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่รัฐบาลมีนโยบาย กำหนดไว้ โดยมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลอย่างชัดเจน มีการประชุมการทำงานของคณะกรรมการอย่างเปิดเผย มีการวางระเบียบการบริหารกองทุน มีการรับสมัครสมาชิกกองทุน มีการจัดทำบัญชีรายละเอียดยอดทางการเงินให้สมาชิกทราบทุกเดือน มีการรับเงินฝาก มีการระดมทุนเงินฝาก มีการพิจารณา และอนุมัติโครงการที่ยื่นขอกู้ มีการจัดสรรผลประโยชน์ให้กับ สมาชิกกองทุน อย่างยุติธรรม

วัตถุประสงค์ข้อ 3 การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง สมาชิกในชุมชนได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง จึงได้มีการนำเอาทฤษฎีดังกล่าวนี้มาปฏิบัติในการพึ่งตนเอง และนำความรู้ ความเข้าใจ เหล่านี้มาเสริมสร้างภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับตนเอง เพื่อให้เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ ทำให้มีการช่วยเหลือตนเองในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ โดยสร้างงาน สร้างรายได้ ให้กับตนเองและครอบครัว

วัตถุประสงค์ข้อ 4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม มีการชี้แนะเรื่องกองทุนหมู่บ้านให้สมาชิกกองทุนเข้าใจถึงหลักการสำคัญที่ว่า กองทุนหมู่บ้านเป็นสมาชิกทุกคน มีใช้เงินที่รัฐบาลให้ยืม ถ้าผู้กู้ไม่ชำระคืนต้องจัดการกันเองให้ได้ มีใช้รอให้รัฐบาลจัดการ สมาชิกเห็นโอกาสในการใช้กองทุนที่ถูกต้อง ในการดำเนินการประกอบอาชีพ โดยไม่กู้หนี้จากเงินทุนนอกระบบ การควบคุมสินค้านำเข้าจากต่างประเทศให้น้อยลง และพยายามผลักดันสินค้าออกให้มากขึ้น มีการรณรงค์ใช้สินค้าที่ผลิตขึ้นเองภายในประเทศก็เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมได้อีก

วัตถุประสงค์ข้อ 5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น คนในหมู่บ้านหนองขอน มีความร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน เกิดการเรียนรู้ที่

จะนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อสร้างรายได้ สร้างชื่อเสียง ความภูมิใจให้กับตนเองและครอบครัว

5.5.1 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดด้านบวกและด้านลบ

ปัจจัยด้านบวก

1. เกิดอาชีพใหม่ และเพิ่มรายได้ในชุมชน
2. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
3. เกิดความสามัคคีมากขึ้นในหมู่ชุมชน
4. มีการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. ลดภาระหนี้สินนอกระบบ
6. มีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีจิตสำนึกการเป็นเจ้าของร่วมกันในชุมชน
7. ให้โอกาสสมาชิกแสดงความคิดเห็นในการบริหารงาน
8. มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างคนในชุมชน และระหว่างชุมชนกับชุมชนทำให้เกิดภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจในชุมชน

ปัจจัยด้านลบ

1. สมาชิกบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร
2. คณะกรรมการยังขาดประสบการณ์ในการบริหารงาน
3. คณะกรรมการยังขาดความรู้ในด้านวิชาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่
4. สมาชิกไม่ปฏิบัติตามโครงการที่เสนอในการขอกู้
5. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมายนำเงินกู้ไปประกอบอาชีพและเกิดรายได้เลี้ยงครอบครัว ทำให้พึ่งพาตนเองได้ภายใน
6. ชุมชนปลอดภัยเสถียรและอบายมุข ปัญหาอาชญากรรมลดลง สมาชิกในชุมชนมีการรับฟังและ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันมากขึ้น จึงทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้นด้วย

5.5.2 ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ ของหน่วยระบบบริหารจัดการ

ผลโดยตรง สมาชิกกองทุนนำเอาทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ก่อให้เกิดการสร้างงาน และมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ทำให้จะต้องมีสามารถนำเงินส่งคืนกองทุนทั้งต้นและดอกเบี้ยได้อย่างแน่นอน ทำให้กองทุนมีเงินหมุนเวียนเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ ในหมู่บ้านลดการอพยพย้ายถิ่นของคนในชุมชน

ผลกระทบโดยตรง เรื่องขยายกิจการของผู้กู้ ทำให้สมาชิกมีเงินทุนหมุนเวียนและขยายกิจการมากขึ้น สามารถสร้างรายได้เพิ่มมากขึ้น และเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของสมาชิกภายในชุมชน ให้มีสวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วย

ผลกระทบโดยอ้อม กองทุนหมู่บ้านซบศรีจันทร์ มีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนเพิ่มมากขึ้น เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของชุมชนและเสริมสร้างศักยภาพส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนด้วย และเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากฐานของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในอนาคต

5.5.3 ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ ของหน่วยระบบการดำเนินงาน

ผลโดยตรง ผู้กู้ที่กู้เงินไปดำเนินการมีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิม คาดว่าจะมีเงินส่งคืนกองทุน และหมุนเวียนในการดำเนินงาน บางกิจการที่เกี่ยวกับการผลิตผู้ทำกิจการมีผลผลิตเป็นที่ต้องการของตลาด และเป็นที่ยอมรับกับคนทั่วไป

ผลกระทบโดยตรง สมาชิกผู้กู้ส่วนใหญ่มีรายได้เพิ่มขึ้นและผู้กู้ที่มีกิจการเดิมอยู่แล้วนอกจากจะมีรายได้เพิ่มขึ้นแล้ว ยังสามารถขยายกิจการให้มีการผลิตสินค้าให้ได้มากกว่าเดิม

ผลกระทบทางอ้อม สมาชิกที่กู้ไปมีอาชีพหลักและอาชีพเสริมผู้ที่มีกิจการเดิมอยู่แล้วสามารถดำเนินการต่อไปได้ และขยายกิจการให้มีความเข้มแข็งและมั่นคง ผลผลิตที่ผลิตได้สามารถขายได้และเป็นที่ต้องการของตลาด ช่วยสร้างชื่อเสียงให้กับตนเองและชุมชนอีกทางหนึ่ง

5.6 ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีการแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน

ผลตอบแทนคณะกรรมการมีน้อยเกินไป ควรมีผลตอบแทนให้กับทางคณะกรรมการ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ ระยะเวลากำหนดการของโครงการ มีระยะเวลาที่สั้นทำให้การประเมินผลงาน และการติดตามผลการปฏิบัติงานไม่ตลอด ขาดการต่อเนื่อง

2) ข้อเสนอแนะเพื่อการบริหารจัดการกองทุน

ให้มีการปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน ควรจัดการประชุมชี้แจงระหว่างคณะกรรมการกองทุนกับสมาชิกเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุน และรายงาน การดำเนินงานให้สมาชิกทราบทุกเดือนควรมีการแลกเปลี่ยนดู ผลการดำเนินงานของกองทุนแต่ละหมู่บ้าน ให้สมาชิก มีส่วนร่วม ในการบริหารการกองทุน

3) ข้อเสนอแนะเพื่อการเงินกู้ไปพัฒนาอาชีพของสมาชิกกองทุน

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ควรเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไข หรือแนะนำเกี่ยวกับการนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน จากเงินกองทุนที่กู้ยืมไป น่าจะมีการวางแผนกลยุทธ์ให้ดีในเรื่องของการตลาด หน่วยราชการที่รับผิดชอบควรมีโครงการจัดฝึกอบรมอาชีพระยะสั้น ให้กับสมาชิกในชุมชน กระจายครอบคลุมมากกว่าที่มีอยู่หรือเป็นแบบหมุนเวียนเป็นโครงการต่างๆ ควรจัดหาตลาด ที่จะรองรับผลผลิตของสมาชิกให้เพียงพอและเหมาะสม

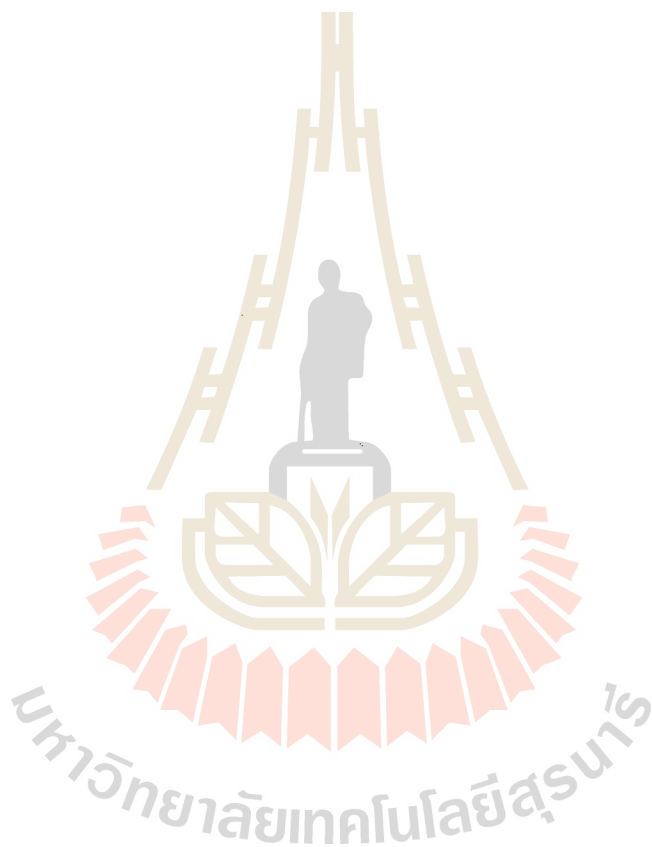
4) ข้อเสนอแนะเพื่อการค้ำค้ำว่าวิจัยต่อไปหรือเพิ่มเติมที่จะนำมาค้ำค้ำว่าวิจัยต่อไป

ระยะเวลาในการศึกษาในภาคทฤษฎีสั้นเกินไป ในการทำแบบรายงานหมู่บ้านและชุมชน เมืองควรยึดระยะเวลาในการทำงานต่อไปอีก เพราะระยะเวลา 10 เดือน เป็นเวลาที่สั้น ขาดต่อการเก็บข้อมูลโดยละเอียด ชุมชนในหมู่บ้านบางคนยังไม่ไว้วางใจในตัวบัณฑิตควรกำหนด บทบาทหน้าที่ของบัณฑิตกองทุนให้ชัดเจน และในหมู่บ้านยังไม่ครบกำหนด การชำระเงินคืนเงินกู้ในงวดแรกทำให้การสรุปผลการดำเนินงานของหมู่บ้านยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควร

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานการศึกษา. 2545., **ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. ชุดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.**
- _____. 2545., **ชุดวิชาการจัดการและการวางแผนธุรกิจ. ชุดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.**
- _____. 2545., **ชุดวิชาการจัดการธุรกิจชุมชน. ชุดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.**
- การท่องเที่ยว : “ตั้งได้ป่ท่องเที่ยว”. **ฐานเศรษฐกิจ. 19-22 สิงหาคม 2544, หน้า 15.**
- ข่าวเศรษฐกิจการเกษตร : **ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรไทย., 2541: 5-9.**
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2544. กรุงเทพฯ: บริษัท สหพัฒนาการพิมพ์ จำกัด.**
- _____. 2544. **ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่3) พ.ศ.2544. กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนาการพิมพ์ จำกัด.**
- _____. 2544. **ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่4) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนาการพิมพ์ จำกัด.**
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน. 2544. **ระเบียบข้อบังคับกรรมการกองทุนหมู่บ้าน. นครราชสีมา.**
- _____. 2544. **แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง. นครราชสีมา.**
- _____. 2544. **แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง. นครราชสีมา.**
- “ตลาด : กลยุทธ์สภาพค้าปลีกพันธุ์เทศ”. **ฐานเศรษฐกิจ. 5-7 กรกฎาคม 2544, หน้า 17.**
- สถาบันครอบครัว : **มุมมองของนักสวัสดิการสังคม., 2540 : 218-220.**

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายก, 2544.
สำนักนายกรัฐมนตรี. www.thaigov.go.th/ นโยบายรัฐบาล / นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม
ขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs). 2545.
รายงานการวิจัย เรื่องตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของคนไทยในสังคมอุตสาหกรรมใหม่. ด้านครอบครัว
สุขภาพอนามัยและโภชนาการ, 2540 : 39-41.
SMEs “การวิจัย SMEs เชื่อมการท่องเที่ยว”. ฐานเศรษฐกิจ. 16-18 สิงหาคม 2544, หน้า 41.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นาย สุประวิทย์ วิลีปัดน์

วัน เดือน ปีที่เกิด 11 พฤศจิกายน 2509

วุฒิการศึกษา

วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
มัธยมศึกษาตอนปลาย	โรงเรียนวาปีปทุม	2528
นิติศาสตร์บัณฑิต	มหาวิทยาลัยรามคำแหง	2534

